

Kulturelle og sosiale normer for synet på barneoppdragelse

*– en kvalitativ undersøkelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og
Norge*

Erlinda Shishani

OSLOMET

Masteroppgave i sosialt arbeid

OsloMet – Storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Høst 2021

Sammendrag

Hensikten med denne studien er å få en dypere forståelse av «kulturens betydning» for synet på barneoppdragelse og barneoppdragelse i praksis når man selv ble oppdratt av foreldre fra Kosovo, men som forelder selv skal oppdra sitt barn i Norge. Må man som mor «forhandle» mellom ulike idealer for barneoppdragelse og finne en egen balanse i dette, og oppstår det konflikter mellom eldre generasjoners syn, ens eget og det «norske»? Mange foreldre viderefører mye av det de selv vokste opp med, og oppdrar egne barn slik de selv ble oppdratt. Barndom og oppvekst varierer fra land til land, og preges av ulike verdenssyn, verdier, tradisjoner og skikker (Salole, 2020, s. 74). Hva som kreves av foreldrerollen, er ikke alltid lett å forstå som forelder i et nytt land. Man må som oftest finne løsninger som gjør at tilpassingen i det nye landet blir lettere, samtidig som man bevarer og holder det gamle livet levende.

Studien er basert på seks kvalitative intervjuer med mødre i to aldersgrupper med ulik bakgrunn. Resultatene som blir presentert gir et bilde av hva som ligger til grunn for deres syn på barneoppdragelse. Hva slags betydning familie, nettverk og venner har for egne holdninger og praksis blir også vektlagt i studien. Oppdragelsesstiler, familiestruktur og ulike kulturforskjeller inngår i det teoretiske rammeverket, som også blir brukt i drøftingen av resultatene. Studien viser at skillet mellom mødre som er oppvokst i Kosovo og mødre som er oppvokst i Norge, er relativt lite. Til tross for ulik oppvekst i ulike land, prøver begge partene å forholde seg til både norske og albanske idealer for synet på barneoppdragelse. Mødrene i denne studien viser til at det å kombinere to kulturer på en gang kan være utfordrende, men at det handler om å finne balansen mellom disse. Kombinasjonen av de norske og albanske idealene skal ikke være et hinder, men heller en positiv ressurs i videre oppdragelse av barn.

Summary

The purpose of this study is to gain a deeper understanding of the "importance of culture" regarding child-rearing both as a concept and in practice when one was raised by parents from Kosovo, but as a parent must raise their child in Norway. As a mother, do you have to "negotiate" between different ideals for child-rearing and find your own balance in this, and do conflicts arise between the views of older generations, one's own and what's considered "Norwegian"? Many parents carry on their upbringing and raise their own children as they were raised. Childhood and upbringing vary from country to country, and are characterized by different worldviews, values, traditions, and customs (Salole, 2020, p. 74). The requirement of the parenting role is not always easy to understand as a parent in a new country. Finding solutions that make the adaptation in the new country easier, while preserving and keeping the old life alive is immensely essential.

The study is based on six qualitative interviews with mothers in two different age groups with different backgrounds. The basis of their views on child-rearing will be presented in the results. The impact family, network and friends have on their approach and practices is also emphasized in the study. Upbringing styles, family structure and various cultural differences are included in the theoretical framework, which is also used in the discussion of the results. The study shows that the distinction between the mothers who grew up in Kosovo and the mothers who grew up in Norway is relatively small. Despite different upbringings in different countries, both parties try to relate to both Norwegian and Albanian ideals as for the view of child-rearing. The mothers in this study point out that combining two cultures at once can be challenging. It is significant to find a balance between the two. The combination of the Norwegian and Albanian ideals should not be seen as an obstacle, but rather a positive resource in the further upbringing of children.

Forord

Å arbeide med masteroppgaven har vært gøy, men også veldig krevende. For å få en slik oppgave i havn, er det mange ting som må falle på sin rette plass. I mitt tilfelle har det vært å få psyken med på oppgaveskriving. Jeg har sett på skriveprosessen som en kamp, der du har meg på den ene siden av slagmarken og masteroppgaven på den andre. Under arbeidet med oppgaven derimot innså jeg at det hele tiden har vært meg vs. meg. Jeg ble venn med psyken min, og sammen kom vi seirende ut av kampen. Dette gjorde at jeg fikk muligheten til å tilegne meg ny kunnskap, samtidig være kritisk i mine refleksjoner og forståelser i arbeid med mennesker med annen kulturell bakgrunn.

Jeg vil først og fremst takke informantene mine for at de tok seg tid til å dele sine erfaringer og opplevelser med meg. Det har vært mye latter og engasjement, noe som gjorde skriveprosessen spennende og lærerik. *Faleminderit shume!* Videre vil jeg også takke veilederen min, Sidsel Natland, som i mine øyne er definisjonen på hvordan en god veileder skal være. Takk for alle tilbakemeldinger, refleksjoner og diskusjoner. Viktigst av alt, takk for tålmodigheten, forståelsen og omsorgen jeg fikk da jeg trengte det mest.

Til familie og venner som har hørt meg prate om oppgaven utallige ganger, tusen takk. Dere slipper det nå. Tusen takk for all oppmuntring og tro på at jeg skulle klare det. Sist, men ikke minst vil jeg takke søsteren min for gode tilbakemeldinger, mye latter og korrekturlesning, som gjorde at mange klønete setninger fant tilbake til sin meningsfulle form.

Oslo, november 2021

Erlinda Shishani

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning.....	8
Formål og problemstilling	9
Bakgrunn for valg av tema	9
Relevans for sosialt arbeid: «Kultur» og «barneoppdragelse»	10
Tidligere forskning	12
Avgrensninger og begrepsavklaringer for studien.....	14
Oppgavens gang	14
Kapittel 2: Teoretisk rammeverk.....	15
Migrasjon.....	15
Kultur.....	15
Normer og verdier	16
Hva er en familie?.....	17
<i>Kjernefamilien og storfamilien</i>	17
<i>Individualisme og kollektivism</i> e	18
Barneoppdragelse	19
Ulike oppdragsstiler	20
<i>Autoritativ oppdragelse</i>	20
<i>Autoritær oppdragelse</i>	20
<i>Ettergivende oppdragelse</i>	21
Kulturell variasjon i barneoppdragelse.....	22
Nettverk og tilhørighet.....	23
Kapittel 3: Metode og kilder	24
Kvalitativ tilnærming – semistrukturert intervju som metode.....	24
Vitenskapsteoretisk ståsted.....	25
<i>Fenomenologisk tilnærming</i>	25

<i>Hermeneutisk tilnærming</i>	26
Planlegging av studien	27
<i>Utvalgskriterier</i>	27
<i>Personvern og forskningsetikk</i>	27
Gjennomføring av studien	28
<i>Rekrutteringsprosess</i>	28
<i>Presentasjon av informantene</i>	29
<i>Gjennomføring av semistrukturerte intervjuer</i>	30
<i>Analyse av intervjuene</i>	30
Reliabilitet og validitet	32
<i>Forforståelse</i>	32
<i>Reliabilitet</i>	33
<i>Gyldighet</i>	33
<i>Generalisering/ overførbarhet</i>	33
Kapittel 4: Presentasjon av funn	35
Bakgrunn	35
Jobb og utdanning	36
Oppvekst	36
Å selv bli mamma: Tanker om barneoppdragelse i forkant	39
Kulturforskjeller i synet på oppdragelse	40
<i>Respekt, frihet og gode relasjoner</i>	40
<i>Vold i nære relasjoner og som del av oppdragelse</i>	41
<i>Russetid, alkohol og kjæresten</i>	41
Nettverk	43
Kapittel 5: Drøfting av funn	45
Del 1: Kulturell og historisk kontekst for informantenes opplevelser og erfaringer med barneoppdragelse	45

<i>Familiestrukturen i Norge og blant albanere</i>	45
<i>Respekt for de eldre</i>	46
<i>Familie versus nettverk</i>	48
Del 2: Barneoppdragelse i «krysset» mellom albanske og norske idealer	49
<i>Ulikheter i synet på barneoppdragelse i Kosovo og Norge</i>	49
<i>Å finne balansen</i>	51
<i>Kjønn, respekt og ære</i>	53
<i>Oppdragervold?</i>	54
Kapittel 6: Oppsummering	58
<i>Studiens styrker og begrensinger</i>	59
<i>Relevans for sosialt arbeid – betydningen av «kulturkunnskap» i menneskemøter</i>	61
Litteraturliste	62

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Kapittel 1: Innledning

Å si til en norsklærer som heter Kari at jeg ikke får lov til å bruke tamponger, for da kommer jeg ikke til å gifte meg, er skrudd!

Dette sitatet tilhører «Anila» som opprinnelig kommer fra Kosovo, og som er en av informantene i denne masteroppgaven, som omhandler synet på barneoppdragelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge. Her forteller hun om sitt første møte med mensene og tamponger da hun var 12-13 år. Moren hadde tatt med både henne og søsteren inn på badet og vært tydelig på at tampongene ikke skulle røres. Anila sier at de snakket lite om kropp og seksualitet, og at hun derfor ikke visste hva hun skulle gjøre første gang hun fikk mensene. De visste ikke hva tamponger var, eller hva de skulle brukes til, da moren aldri forklarte dette. Det viktigste var at tampongene skulle aldri røres, for da kom de ikke til å ha på seg brudekjole når de en dag skulle gifte seg. Anila forteller at ikke bare turte de ikke å røre dem, de turte heller ikke å se på dem hvis de gikk forbi hyllen med tamponger i butikken! I etterkant av hendelsen med moren hadde Anila svømming, men kunne ikke delta på grunn av mensene. På dette tidspunktet hadde de jo forstått hva tamponger var til for, og læreren «Kari» hadde tilbudt en tampong, som Anila ikke hadde tatt imot. Hun kunne ikke si hvorfor, og syntes dette var flaut.

Anila har i dag selv blitt mamma, og trekker frem denne hendelsen som et eksempel på kulturforskjeller i foreldrenes oppdragelse og slik hun velger å oppdra sitt eget barn i dag. Når Anila i en alder av 12-13 år sier at det ville vært «skrudd» å fortelle læreren årsaken til hvorfor hun ikke kunne bruke tamponger, kan man anta at hun allerede som ungdom så et skille mellom «norsk» og «albansk» kultur. Hva ligger til grunn for morens korrelasjon mellom tamponger og ekteskap? Er dette noe hun hadde blitt fortalt av sin mor igjen, og dermed valgt å videreføre til Anila? Og er dette noe Anila skal videreføre i oppdragelsen av egne barn i dag?

Jeg velger å innlede oppgaven med dette eksemplet for å illustrere hva temaet for denne masteroppgaven er: min masterstudie omhandler synet på barneoppdragelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge og hvilke kulturelle og sosiale normer som ligger til grunn for deres oppfattelse av barneoppdragelse.

Formål og problemstilling

Formålet med studien er å få en dypere forståelse av «kulturens betydning» for synet på barneoppdragelse og barneoppdragelse i praksis når man selv ble oppdratt av foreldre fra Kosovo, men som forelder selv skal oppdra sitt barn i Norge. Må man som mor «forhandle» mellom ulike idealer for barneoppdragelse og finne en egen balanse i dette, og oppstår det konflikter mellom eldre generasjoners syn, ens eget og det «norske»? Det er videre et mål å undersøke hva slags betydning familie, nettverk og venner har for egne holdninger og praksis. Problemstillingen for oppgaven er dermed:

Hvilke erfaringer har mødre med bakgrunn fra Kosovo om barneoppdragelse, både fra egen oppvekst og i sin egen rolle som forelder?

Dette har jeg konkretisert med forskningsspørsmålene:

- Hva slags erfaringer med oppdragelse har de fra egen oppvekst?
- Hvordan opplever de normer og forventninger om barneoppdragelse i Norge?
- Hva slags idealer ønsket de selv å bevare, legge fra seg eller justere når se selv skulle bli forelder?
- Har familie og andre nettverk innvirkning på hvordan de tenker og praktiserer omkring barneoppdragelse?

Bakgrunn for valg av tema

I forkant av studien var det viktig for meg å velge et tema som står meg nært. Jeg kommer selv fra Kosovo og har foreldre som også er født og oppvokst der. Min oppvekst er preget av mange normer, verdier og tradisjoner som måtte opprettholdes her i Norge. Foreldrene mine var opptatt av å bevare den albanske kulturen så godt som mulig, samtidig som vi lærte og tilpasset oss den norske kulturen. Denne studien er ikke generaliserbar, da den ikke vil gjelde for alle med bakgrunn fra Kosovo. Til tross for dette håper jeg at studien kan gi et innsyn i hvordan andre kosovoalbanere har hatt det gjennom sin oppvekst og videre oppdragelse av egne barn. Med tanke på at det ikke er mange kosovoalbanere i Norge, tenker jeg det er fint og nyttig med en studie som viser hvordan andre mennesker med samme bakgrunn opplever kultur i et annet land. Jeg håper at flere vil relatere og kjenne seg igjen i historiene som blir fortalt her.

Relevans for sosialt arbeid: «Kultur» og «barneoppdragelse»

Kulturforståelse sier noe om å ha innsikt i hvordan vi selv og andre oppfatter virkeligheten på. Dette handler om å se hvordan kultur formes i samspill med mennesker gjennom hele livet. Qureshi nevner at vi må forstå oss selv som kulturbærere og forstå at visse verdier som er selvsagte for noen, ikke nødvendigvis trenger å være det for andre. Det er også viktig å ha kunnskap om hvordan kulturer legger grunnlaget for tenkning og handlinger mellom ulike aktører (2009, s. 208). Jensen skriver at kulturforståelse handler om at mennesker inngår i ulike relasjoner, hvor de tar del i betydningsproduksjon. Det handler også om «hvordan kultur produseres og reproduceres, og det afdækker, hvilken rolle kultur spiller for os selv og for andre» (2013, s. 12). Dette skal da hjelpe oss å forstå og møte ulike kulturer.

«Å skulle beskrive og forstå fenomenet kultur er en komplisert affære» (Salole, 2018, s. 64). Kultur har mange definisjoner og bruksområder. I denne studien anvendes kultur som en måte å vise hvordan mennesker tolker, forstår og organiserer verden rundt seg. Salole (2018) gir også uttrykk for at kultur består av et sett med blant annet verdenssyn, verdier, idealer, normer og uttrykk som skapes, deles og vedlikeholdes av mennesker som lever i et fellesskap. Disse arves og utvikles fra generasjon til generasjon (s. 64).

Kulturell bakgrunn setter preg og former oss som mennesker. Nyland skriver at de fleste av oss oppfører oss i tråd med en antakelse om at det vi gjør er sosialt og forsvarlig akseptabelt. Vår bakgrunn påvirker hvordan vi forholder oss til vår omverden og våre medmennesker (2018). Med tanke på at mennesker er forskjellige og samfunnet stadig er i endring, betyr dette også at kulturen endres. Kultur er ikke statisk. I denne studien vil det ikke være fasitsvar på hva kultur er, da dette er subjektivt. Jeg håper derimot at denne studien kan belyse hvilke erfaringer og opplevelser mødrene bærer med seg og om synet på barneoppdragelse er kulturelt og sosialt betinget.

Jeg mener at temaet er relevant for sosialt arbeid fordi det å ha en forståelse for at syn på foreldrerolle, barn og barneoppdragelse kan variere både kulturelt og mellom generasjoner. Det handler ikke om å finne den «rette» måten å være forelder på, men at man som sosialarbeider alltid må møte mennesker med utgangspunkt i at verden kan oppfattes ulikt ut ifra hva slags kulturell, historisk og sosial kontekst man møter den med. Videre er begrepene om «oppdragelse» i seg selv under debatt, og hva man legger i slike begrep kan også bidra til forståelse av hva som ligger til grunn for de holdninger man har og de valg man som forelder gjør. Jeg tenker også at det ikke er så mange studier som har sett på akkurat den

landbakgrunnen som jeg tematiserer, men at min studie derfor bidrar med empiri på en mindre utforsket foreldregruppes syn på oppdragelse.

Tidligere forskning

I utarbeidelsen av temaet for min masterstudie har jeg funnet inspirasjon hos Farstad (2004) som i en studie av innvandrerkvinner i Groruddalen i Oslo har satt fokus på hvordan oppdragelse og morsrolle belyser og nyanserer samfunnets diskurs om innvandrerkvinner. «Som innvandrer kvinne møter man ulike kulturelle idealer og forventninger om oppvekst og oppdragelse» (Farstad, 2004, s. 9). Hun har rettet oppmerksomheten mot kvinner som oppdrar barn i et annet land enn der de selv vokste opp i, for å se om dette påvirker deres hverdag og barneoppdragelse. Rapporten er basert på kvalitativt datamateriale fra kvinner med bakgrunn fra ti ulike land. Kvinnene i undersøkelsen har bakgrunn fra ulike land, men har til felles at de er mødre og kom til Norge i voksen alder. Den største andelen i informantgruppen er pakistanere og tamiler. Rapporten tar for seg generell oppdragelse, kvinnenens hverdag, og tidlig sosialisering, da Farstad har fokusert på barn i alderen 0-7 år. Flertallet av kvinnene er mødre til barn i barneskole, barnehage eller har barna hjemme. De er ikke i fulltidsjobb, med unntak av noen som er ansatt i deltidsstilling, mens resten er hjemmeværende. Kvinnene som er i jobb, er ufaglærte med lite skolegang.

Farstad nevner at dette aspektet er viktig, da storsamfunnet vektlegger yrkesaktivitet som kilde til selvstendighet og selvrealisering (2004, s. 51). Farstad hevder videre at innenfor norsk likestillingstankegang er selvrealisering forbundet med lønnsarbeid, da dette fører til en frigjøring av kvinnenens tradisjonelle oppgaver i hjemmet. Å være hjemmeværende er det motsatte av likestilthet. Farstad viser at diskusjonen om modernitet og tradisjon forbundet med kvinne- og morsroller er sentralt i hennes funn: «Det å være hjemmeværende, eller å prioritere barna og hjemmet fremfor en karriere i arbeidslivet fremstilles gjerne som tradisjonalt og mangel på autonomi» (Farstad, 2004, s. 52). Begreper som autonomi, individualitet og modernitet blir ofte forbundet med det vestlige samfunnet.

Dikotomien tradisjon-modernitet blir i rapporten beskrevet som et skille mellom Norge og «andre» kulturer. Norge blir ansett som et egalitært samfunn, der likestilling og rettferdighet er sentralt. Dette er ifølge Farstad med på å tegne et bilde av «de andre» som mindre selvstendige og der de i større grad er underlagt kulturens kontroll over alle områder i livet (2004, s. 36). Handlinger og tolkninger blant innvandrere tolkes i et tradisjonsorientert perspektiv, mens det norske refererer til fremskritt og modernitet.

For meg er det spesielt interessant hva Farstad (2004) finner om barneoppdragelse. Hennes informanter forteller om en hverdag preget av forestillinger om innvandrerkvinner, ideer om

likestilling og barneoppdragelse. Deres erfaringer skiller seg fra norske kvinners erfaringer, men også fra hverandre, da innvandrerkvinner ikke utgjør en enhetlig gruppe (s. 114). Informantene har felles erfaringer som knytter dem sammen, men måten de har tilpasset seg i livet i Norge varierer. Som minoritet opplever de et press fra majoritetens idealer, som har en overlegen posisjon i storsamfunnet. Informantene uttaler at det å være mor i Norge er utfordrende. Det oppleves som en vanskelig oppgave å skape et godt oppvekstmiljø for barna når man er under dette presset fra majoritetskulturen.

«Ord man bruker og fortellingene man forteller om oppdragelse, er moralske markører som sier noe om ens forståelse av hva god barndom og godt foreldreskap er», sier Hennem (2002). Her vil jeg da tillegge at også det man «gjør» er markører for hva man mener er godt og riktig som forelder og for sitt barn. Mennesker med annen bakgrunn har med seg erfaringer fra egne land som påvirker måten de forholder seg til sine barn. Måten de forholder seg til barna, vil også bli påvirket av de «norske» idealene om oppdragelse. Jeg vil komme tilbake til oppdragersstiler i neste kapittel.

Farstads funn har vært til inspirasjon for meg med tanke på tema og problemstilling for masteroppgaven: Vi hører ofte om barn som «vokser opp i to kulturer», og hvor utfordrende det kan være å kombinere dette. Dette har imidlertid inspirert meg til å tenke på at det også må være utfordrende for foreldrene som skal oppdra disse barna? Å komme til et nytt land kan medføre endringer på mange plan, og forventningene om hva som kreves av en forelder er ett av de temaene som kan bli uklare. Jeg har derfor tatt et steg bort fra barna og heller fokusert å få mer innsikt i og forståelse av mødrene. I oppgaven er det derfor et mindre utvalg mødre med landbakgrunn fra Kosovo sitt perspektiv som presenteres; deres meninger og syn på barneoppdragelse.

Avgrensninger og begrepsavklaringer for studien

Oppdragelse er et omfattende fenomen som ikke lar seg lett beskrive. Hovedsakelig handler det om å fremme den emosjonelle, fysiske og sosiale utviklingen hos et barn. Det er foreldrene som har hovedansvaret for dette. I denne studien har jeg derimot kun fokusert mødre og deres syn på barneoppdragelse (for nærmere beskrivelse av informantutvalg, se kapittel 3). Årsaken til hvorfor jeg kun har fokusert på mødre, er basert på en antakelse eller «fordom» om at det som oftest er mødre som har hovedansvaret for oppdragelse.

Faktorer som religion, økonomiske og sosiale forhold, geografiske landområder og barnas kjønn blir i denne omgang ikke behandlet i studien, selv om dette kan ha mye å si for oppfattelsen av oppdragelse. For min studie har ikke dette vært relevant, da jeg har ønsket å rette fokuset og oppmerksomheten mot selve rollen som mor.

Det er viktig å presisere at i denne studien har jeg brukt begrepene «albansk» og «albanere» for å beskrive kulturen og informantenes bakgrunn. Albanere er en folkegruppe som strekker seg over mange land og områder, hovedsakelig Albania og Kosovo. Som tidligere nevnt har informantene bakgrunn fra Kosovo, og regnes i norsk sammenheng som kosovoalbanere. Kosovoalbanere bruker ikke dette begrepet om seg selv i hverdagslig tale. De blir derfor omtalt som bare «albanere» videre i studien.

Oppgavens gang

Studien består av seks kapitler. I kapittel en vil jeg presentere bakgrunnen for valg av tema, formålet med studien og studiens problemstilling. Jeg vil også legge frem tidligere forskning som er blitt gjort om temaet. Kapittel to tar for seg det teoretiske rammeverket jeg har valgt for oppgaven. De metodologiske valgene som ligger til grunn for oppgaven presenterer jeg i kapittel tre. Ulike vitenskapsteorier og hvordan jeg har gått frem i arbeidet med datainnsamlingen, samt oppgavens troverdighet og overførbarhet inngår i dette kapitlet. I kapittel fire vil jeg presentere studiets funn, hvor jeg deretter i kapittel fem drøfter funnene i lys av teorien som er valgt i denne oppgaven. Jeg vil gjøre et forsøk på å trekke frem og drøfte de viktigste hovedfunnene for å svare på problemstillingen på best mulig måte. Dette betyr at jeg vil være kritisk i mine refleksjoner. Avsluttende refleksjoner og oppsummering av oppgaven vil presenteres i det siste kapitlet, kapittel seks.

Kapittel 2: Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet skal jeg presentere teorien jeg har brukt i denne oppgaven. Her vil jeg først og fremst si noe om migrasjon og kultur, da utvalget i studien har annen kulturell bakgrunn. Er oppdragelse sosialt og kulturelt betinget? Videre vil jeg kort gjøre rede for hva en familie er, samt gå nærmere inn på foreldrerollen. Skal man som forelder være beskytter, forsørger eller irettesetter? Hvordan påvirker familiestrukturen foreldrerollen? På hvilken måte kjennetegnes en god barneoppdragelse? Deretter skal jeg presentere Baumrinds oppdragsstiler og hvilken påvirkning disse har på barnet. Avslutningsvis skal jeg vise til behovet for tilhørighet og betydningen av sosiale nettverk.

Migrasjon

«Migrasjon betyr folkevandring, omtalt både som utvandring og innvandring» (Christensen, 2019, s. 18). Årsakene til hvorfor mennesker velger å forlate sine egne land, er mange. Det kan enten være demografiske, økonomiske, sosiale og politiske årsaker og ønske om et bedre liv eller gjenforening med familie. Migranter er dermed mennesker som både frivillig og tvunget migrerer til et nytt land. Christensen skriver at tvungen migrasjon handler om mennesker som har måttet flykte grunnet naturkatastrofer, eller fra krig, etnisk rensning eller andre konflikter. Frivillig migrasjon derimot viser til mennesker som har planlagt reisen, for å få bedre levekår, arbeid og gjenforening med familie (2019, s. 19). Ifølge Debesay og Tschudi-Madsen kommer den største andelen personer i Norge, som har utvandret som følge av krig og uroligheter fra blant annet fra Afghanistan, Vietnam, Irak, Sri Lanka, Bosnia og Kosovo (2018, s. 13). Migrasjon kan være utfordrende å definere, da det består av en rekke prosesser, som innebærer at migrantens situasjon hele tiden endrer og utvikler seg og bringer med seg uforutsette situasjoner og reaksjoner (Hagen og Qureshi, 2018, s. 30).

Kultur

På samme måte som migrasjon er kultur et komplekst begrep å definere, da det brukes om og på forskjellige måter. Rugkåsa, Ylvisåker og Eide (2017) definerer kultur som «et system av kunnskap, ideer, og verdier, regler som ligger bak hva vi gjør, og som uttrykkes gjennom det vi gjør» Kultur utgjør et system som er felles for mennesker i et samfunn og som overføres fra generasjon til neste (s. 26). Måten vi tenker, tolker og handler på i ulike situasjoner kommer som et resultat av kulturen i det samfunnet vi sosialiseres inn i. En annen måte å definere kultur på, er slik Vike og Eide (2009) skriver om at det er systemer som innebærer kunnskap,

verdier og betydninger mennesker tar i bruk for å orientere seg i verden (s. 15). I tillegg til dette kan kultur også være med å skape meningsfulle likheter og forskjeller mellom mennesker, som fører til kommunikativ samhandling mellom mennesker.

Videre skriver Rugkåsa m. fl. (2017) at kultur er samfunnskapt og tillært. Dette ser vi også hos Hylland Eriksen og Sajjad (2020) som sier at «alt som er lært, er kulturelt, mens det som er medfødt er naturlig» (s. 36). De tar utgangspunkt i den engelske antropologen Edward Tylors definisjon av kultur som går slik «Kultur, eller sivilisasjon, er den komplekse helhet som består av kunnskaper, trosformer, kunst, moral, jus og skikker, foruten alle de øvrige ferdigheter og vaner et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn» (Hylland Eriksen og Sajjad, 2020, s. 35). Tylor mente at forskjellene mellom ulike folkeslag ikke var medfødte, men skyldtes at mennesker som levde i forskjellige samfunn, hadde skaffet seg ulike ferdigheter og kunnskaper fordi samfunn og naturmiljø krevde det. Kasin skriver at «kultur er ikke noe man har, men noe man forholder seg til, og noe som påvirker en» (i: Otterstad, 2011, s. 59). Ifølge Salole er kultur en sekkebetegnelse på hvordan mennesker, tolker, forstår og organiserer verden rundt seg (2018, s. 65). Disse tolkningene av kultur vil ligge til grunn i denne oppgaven, da jeg er opptatt av hvilke verdier, idealer, normer og uttrykk som skapes og deles av mennesker som lever i et fellesskap.

Normer og verdier

Tilegnelse og forståelse av kulturens normer og verdier er essensielt for at et samfunn skal fungere og utvikles videre. Normer omhandler forventningene samfunnet har til hvordan mennesker skal oppføre seg. Kvello (2012) beskriver dette som generaliserte forventninger i en gruppe som regulerer medlemmenes handlinger og samspill (s. 31). Normer er som oftest regler som ikke er skrevet ned noe sted. Verdier er fundamentet vi bygger livet vårt på. Det legger grunnlaget for våre handlinger, hvilke valg vi tar gjennom livet, og hvordan man skal realisere det man ønsker. «Verdier er våre overbevisninger om at visse holdninger er å foretrekke fremfor andre, og blir ofte kommunisert gjennom måten vi oppfører oss på, og hva vi mener om ting» (Salole, 2018, s. 69). Hvilke normer og verdier som er avgjørende for synet på barneoppdragelse blant mødrene med bakgrunn fra Kosovo og Norge, vil tas opp senere i kapitlet.

Hva er en familie?

Dette er ikke et enkelt spørsmål å svare på. I og med at samfunnet stadig endrer seg, har også definisjonen av familien endret seg. Noen vil tenke at en familie består av to heterofile voksne og deres biologiske barn, også kalt den tradisjonelle kjernefamilien. Andre tenker at en familie består av alle vi er i slekt med, som f.eks. foreldre, søsken, besteforeldre, onkler og tanker og søskenbarn (Larsen og Slåtten, 2019, s. 157). Med tanke på at det finnes mange mennesker som lever i andre typer familier enn en kjernefamilie, har kjernefamiliebegrepet utspilt sin rolle. Noen vil derfor bruke familie om en gruppe mennesker som velger å bo i et felles hushold. Strømøy skiller mellom familie og slektskap. «En familie er noen mennesker som bor sammen til daglig. Et slektskap er en eller flere som en er i biologisk relasjon til, men ikke nødvendigvis er i familie med» (Strømøy, 2015, s. 74).

Larsen og Slåtten skriver at før i tiden måtte man gifte seg for å stifte familie. En måtte gifte seg for å få barn, og det var også naturlig å få barn når man giftet seg. I dagens samfunn trenger man ikke lenger å gifte seg for å skape en familie, og familien er ikke lenger ekteskapets begrunnelse (2019, s. 157). Denne endringen har ført til at andre samlivsformer enn ekteskap har økt i det norske samfunnet. Dette er blant annet samboerskap mellom mann og kvinne, men også samboerskap og ekteskap mellom to av samme kjønn, med eller uten barn. Andre eksempler på ulike familiemønstre er enslige forsørgere med barn, stefamilier og adoptivfamilier (Hylland Eriksen og Sajjad, 2020, s. 157). Med tanke på at familier er forskjellige, gir dette kun en generell og forenklet måte å forstå familier og relasjoner på.

Kjernefamilien og storfamilien

Som tidligere nevnt har den norske kjernefamilien tradisjonelt sett bestått av mor, far og barn. Besteforeldre regnes som viktige støttespillere med hensyn til barnepass og lignende, men blir ikke ansett som en del av husholdet, og deres relasjoner er kun basert på frivillighet. «Ingen utenfor kjernefamilien har makt eller direkte innflytelse over familien, og det er i utgangspunktet ingen forpliktende relasjoner mellom kjernefamilien og dens slektninger» (Hylland Eriksen og Sajjad, 2020, s. 158). Ettersom individet er klart definert i det norske samfunnet, er likhet og likeverd mellom individene et ideal. Dette vil man se i kjernefamiliestrukturen, der barn oppdras til å ha egne meninger, være selvstendige og løsrivelse fra sine foreldre i ung alder.

Ifølge Hylland Eriksen og Sajjad er også storfamilien en idealtypisk familie. Storfamilien er en tregenerasjons-familie med foreldre, deres sønner og sønnenes koner og barn (2020, s.

159). Storfamilien kjennetegnes gjerne ved at den tilhører en større slektskapsgruppe der de er del av et komplisert system av forskjellige typer gjensidige forpliktelser. I en slik familie foretrekkes sønner framfor jenter, da slektskap skapes gjennom far- sønn- relasjon, og fordi menn er storfamiliens forsørgere. Jenter oppdras til å utføre omsorgs- og husholdsoppgaver. Storfamilien har en hierarkisk familiestruktur, der alder og kjønn er avgjørende for ens plass. Respekt for dem som er eldre enn en selv, lydighet og lojalitet er viktige faktorer i en slik familie. Hylland Eriksen og Sajjad nevner at tregenerasjons storfamilier er vanlig i mange områder som blant annet Afrika, Midtøsten, Afghanistan og India, men også flere steder i Sør – og Øst- Europa (2020, 159-160).

Individualisme og kollektivism

Parallelt med kjernefamilien og storfamilien finner vi også begreper og idealer om kollektivism og individualisme. «Individet utgjør kjerneenheten innenfor individualistisk tenkning» (Hanssen, 2018, s. 47). Her er det forventet at man skal ivareta seg selv og sin nærmeste familie. Skytte (2018) nevner at det enkelte mennesket blir oppdratt med bevisstheten om at det selv er ansvarlig for livet sitt og at det kan gjøre hva det selv ønsker med det. Mennesket har rett til å oppnå lykke gjennom å anvende det slik hen finner best (2019, s. 89). Salole (2018) skriver at individualisme er sentralt i vestlige samfunn, og at de først og fremst vil identifisere seg som «jeg» og deretter «vi», da selvhevdelse er sentralt (s. 72). Individualistisk tenkning medfører at man ofte har foreldre som støtter og oppfordrer barnet til selvstendighet og individualitet. I tillegg vil alle familiemedlemmer anses som likeverdige og like kompetente til å ta avgjørelser om eget liv.

Storfamiliestruktur er ofte preget av kollektivistisk tenkning, der individene må lære å passe inn og finne sin plass i samfunnet de tilhører. Kollektivistiske samfunn referer ofte til andre, vektlegger gruppemål og følger gruppens forventninger og bestemmelser» (Hanssen, 2018, s. 46). Ifølge Salole (2018) er kollektivism preget av sterk lojalitet mot og overfor gruppen, fellesskapet og storgruppen (s. 72). Der selvhevdelse er positivt i individualistisk tenkning, er det innenfor kollektivism negativt ladet. Egne personlige valg er ikke foretrukket i sterke kollektivistiske samfunn, og det er familiens samlede ønsker og behov som går framfor den enkeltes preferanser og rettigheter (Salole, 2018, s. 72). Den enkelte i familien vil få tildelte roller som sier noe om hvilken plassering og funksjon de har, da slike familier som oftest er hierarkisk oppbygget. Innenfor kollektivism er det viktig at familien fungerer som helhet. Barn skal oppdras til å verdsette familien, da barnets samhørighet med familien er det overordnede (Skytte, 2019, s. 92).

Barneoppdragelse

Utvalget i min studie har bakgrunn fra Kosovo i Øst-Europa, der mesteparten av befolkningen inngår i patriarkalske storfamilier. Familiene handler utfra et kollektivistisk perspektiv, der familiemedlemmer og slektninger spiller stor rolle i ulike beslutninger som blir tatt. Deres meninger og syn på ulike saker og områder i livet er viktig for opprettholdelsen av gode forhold og relasjoner. Et eksempel på dette er synet på barneoppdragelse, som er temaet i min studie. Strømøy definerer oppdragelse som «fremelsking av barnets iboende muligheter (2015, s. 15). Hun mener at man skal se på oppdragelse som veiledning, der barnet får utviklet en god selvfølelse, egen identitet, kritisk sans og omsorg for andre mennesker, dyr og miljøet. Salole skriver at oppdragelse handler om å veilede barn om atferd man ønsker de skal fortsette eller slutte med (2018, s. 144).

Målet med oppdragelse er å ruste barnet, eller gjøre hen klar, for å fungere i sitt samfunn (Salole, 2020, s. 78). Mange foreldre som har migrert og dermed har en annen kulturell bakgrunn enn landet de nå bor i, viderefører mye av det de selv vokste opp med, og oppdrar derfor sine barn slik de selv ble oppdratt. Dette blir også kalt *etnoteorier*. «Foreldres etnoteorier er ideer og forestillinger om oppvekst, omsorg og oppdragelse som tar utgangspunkt i kulturell bakgrunn» (Salole, 2018, s. 140). Etnoteoriene er foreldreskapets hva og hvorfor (Tamis- Lemonda, 2003, i: Salole, 2018, s. 140).

Etnoteoriene er basert på forventningene til barnets utviklingsmål og ferdighetskrav. «Utviklingsmål er ønsket utfall av barnets utvikling». Dette vil være alt fra at de skal lære seg å gå, få seg bra utdanning, ta lappen, flytte hjemmefra og få seg jobb og familie. «Ferdighetskrav er hva omgivelsene forventer av kunnskap og ferdigheter hos det enkelte barn», som f.eks. det å kunne alfabetet, bruke kniv, lære å lese og når man forventer at den spesifikke kunnskapen skal inntreffe (Rogoff, 2003 i: Salole, 2018, s. 141). Salole skriver at i foreldrenes etnoteorier ligger også oppfattelsen av foreldrerollen. Skal man ta på seg rollen som veileder, forsørger eller irettesetter? Hvilken familiestruktur er best? Svarene på disse spørsmålene varierer fra kultur til kultur, og det gjenspeiler ofte den påvirkningen man fikk i sin oppvekst (2018, s. 144).

Etnoteoriene er derfor ofte basert på kunnskap om et annet samfunn enn det deres egne barn vokser opp i. Utfordringen med det er at mange barn og unge derfor vil bli oppdratt i tråd med det som forventes og for å kunne fungere i foreldrenes oppvekstkultur. Dette gjennom bruk av morsmål, normer og regler, tradisjoner, og kommunikasjonsstil. Mange barn og unge vil

risikere å få lite veiledning fra foreldrene sine til å kunne fungere i det samfunnet de selv vokser opp i. Mye av deres oppdragelse, vil ofte ikke passe med normer og forventninger som de møter på skolen eller med andre jevnaldrende. I et nytt land vil dermed foreldrerollen utfordres, da mange av idealene og synet på barn og unge er annerledes. Det vil være vanskelig å vite hva som forventes av foreldrerollen, og de fleste foreldre er nødt til å finne ut av dette på egenhånd, noe som kan være utfordrende.

Ulike oppdragelsesstiler

Til tross for at oppdragelse varierer fra kultur til kultur og på tvers av landegrensener, er de samme oppdragelsesstilene gjennomgående. «Foreldrenes oppdragelsesstil er en betegnelse på spesifikke faktorer i måten foreldre sosialiserer barnet på» (Kvvello, 2012, s. 22).

Oppdragelsesstil er knyttet mer til foreldres handlinger enn deres refleksjoner eller intensjoner, selv om det er klare linjer mellom disse. Jeg har tatt utgangspunkt i Diana Blumberg Baumrinds oppdragelsesstiler som er basert på to sider ved foreldrenes måte å møte barnet på. Den ene handler om foreldrenes evne til å være lydhøre for barnets behov, og den andre er hvor krevende foreldrene er når det gjelder å forvente ansvarsfull oppførsel hos barnet (Nielsen, 2011, s. 60). Basert på dette er noen av de vanligste oppdragelsesstilene autoritativ, autoritær og ettergivende.

Autoritativ oppdragelse

Nielsen (2011) skriver at autoritativ oppdragelse handler om at foreldre har moderate forventninger til barnet og moderat respons i forhold til barnets behov. Foreldre er i kontakt med sin personlige autoritet og prøver å se, høre og bestemme i forhold til barna mesteparten av tiden. De gir uttrykk for hva de mener er rett og galt, men tar også hensyn til barnets utviklingstrinn og forståelse når de sanksjonerer uønsket atferd (s. 60). Salole beskriver autoritativ oppdragelse som «en form for oppdragelse som bygger på forklaring av og forhandling rundt regler og avgjørelser» (Salole, 2018, s. 144). Denne oppdragelsesstilen gir rom for at barnets positive kvaliteter blir styrket og utviklet, da deres autonomi blir ivaretatt og de kan uttrykke sine behov, misnøye og følelser. Valg og avgjørelser er fortsatt foreldrenes ansvar, men barnets ønsker, behov og interesser blir tatt i betraktning (Baumrind, 1971, 1996)

Autoritær oppdragelse

Denne oppdragelsesstilen kjennetegnes ved at man har høye forventninger til barnet og lav respons i forhold til barnets behov. Det er de eldre og kollektivet som bestemmer over barna,

ofte i pakt med tradisjonelle verdier (Nielsen, 2011, s. 60). Barn lærer hvilke normer og regler som gjelder, samt hvilke forventninger som skal oppnås, uavhengig av deres ønsker og behov. Kontinuerlig bruk av straff kan forekomme dersom regler og forventninger ikke overholdes (Baumrind, 1971, 1996). Ifølge Nielsen kommer mange av «lovene» fra religiøse bøker som ikke trenger å diskuteres, bare godtas (2011, s. 60). «Autoritativ oppdragelsesstil kjennetegnes av systematiske forsøk på å kontrollere og evaluere barns oppførsel mot en bestemt standard innenfor en familie eller gruppe (Cole og Cole, 1996, Chao 1992 i Nielsen, 2011, s. 60). Felleskapet er viktigere enn individet, og man må ofte føye seg for de eldre. Der intensjonen med en autoritativ oppdragelse er å stimulere til autonomi og uavhengighet hos barnet, er intensjonen med autoritær oppdragelse å oppnå avhengighet, kontroll og lojalitet (Salole, 2018, s. 144). Denne formen for oppdragelse kan gi barnet ferdigheter til å kunne klare seg i et samfunn der makt og hierarki er meget tydelig.

Ettergivende oppdragelse

Fokus på barnets behov og interesser er sentralt i den tredje oppdragelsesstilen, den ettergivende. Baumrind (1966, 1971) skriver at formålet med denne formen for oppdragelse ikke er å straffe barnet eller fastsette mange regler og normer som skal overholdes. Barnets impulser, ønsker og handlinger blir møtt med bekreftende holdninger av foreldrene. Barn får være med å ta avgjørelser, da det er viktig for foreldrene at de er demokratiske og ikke undertrykker barna (Kvelling, 2012, s. 24). På denne måten blir barnet talefør og vant til å påvirke omgivelsene og vil ikke være redd for å ta plass i samfunnet (Nielsen, 2011, s. 65). «Ettergivende oppdragelsesstil kjennetegnes av å la barnet bestemme samt sette og følge lite grenser» (Salole, 2018, s. 144). Denne oppdragelsesstilen kan dermed medføre at foreldrene gir fra seg mye makt og ansvar, og krav og forventninger vil være lite synlig.

Kulturell variasjon i barneoppdragelse

Hvilken oppdragelsesstil som blir brukt, er knyttet til hva slags samfunn og verdenssyn barnet skal rustes for. Salole (2018) viser til at de ulike oppdragelsestilene ofte er assosiert med bestemte utfall for psykisk helse. Ettergivende og autoritær oppdragelse ses ofte i sammenheng med utfordringer i ungdomstiden, mens autoritativ oppdragelse tyder på god psykisk helse og balanse (s. 145). For å vise til kulturell variasjon i barneoppdragelse ser man ofte på forhold som belønning og disiplinering. Johannessen nevner at i noen samfunn, som Norge blant annet, er det vanlig med vennlig erting, der foreldrene bruker ironi og sarkasme i samhandling med barn. Å rose barnet for mye blir i noen kulturer ansett som dårlig, da det kan føre til at de blir oppmerksomhetskrevende og ikke rustet for å takle utfordringer i livet (2007). Salole skriver at barnet kan bli arrogant og selvopptatt. Motsatt er det mange som tenker at det å gi ros og god omsorg vil styrke barnets selvfølelse (2020, s. 78).

Når det gjelder disiplinering av barn, er fysisk avstraffelse en utbredt oppdragelsesmetode i mange kulturer. Definisjonen på vold f.eks. vil variere fra kultur til kultur. I Norge har vi barneloven 1981 § 30 tredje ledd som sier at et barn ikke må bli utsatt for vold eller på annen måte bli behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsen utsettes for skade eller fare. Det er ikke bare fysisk vold som rammes av loven, men også annen behandling som utsetter barnets fysiske eller psykiske helse for skade eller fare. Verbal korrigerende og skjenn er sosialt og kulturelt aksepterte metoder for grense- og irttesetting i Norge. Andre steder i verden derimot vil verken ørefik, dytting, lette klaps og slag, trusler og lignende bli sett på som barnemishandling (Salole, 2018, s. 145).

Å være forelder i et nytt land kan føre med seg mange utfordringer, da synet på oppdragelse varierer. Måten man selv ble oppdratt på, vil kanskje ikke stemme overens med oppvekstmiljøet i det nye landet, noe som fører til det som vi med et hverdagsspråk kaller «kulturkollisjon». Ny kultur vil ikke bare påvirke foreldrene, men også barnet.

«Krysskulturelle barn» er en betegnelse på barn som har levd eller lever med innflytelse fra to eller flere kulturer gjennom barne- og ungdomsårene sine (Van Reken, 2010). Mange krysskulturelle barn opplever dermed at de lever i to «verdener». I den ene verdenen må de oppnå foreldrenes krav og forventninger og som er sterkt preget av lydighet og disiplin, mens i den andre oppmuntres de til forhandling og selvstendighet. Migrantforeldre vil ofte benytte seg av både autoritativ og autoritær oppdragelse, noe som fører til at barna får doble signaler

(Bø, 2018, s. 108, Salole, 2018, s. 146). En slik oppvekst kan være med å gi barnet mange ressurser og ferdigheter, men kan også føre til at identitet og tilhørighet blir krevende.

Nettverk og tilhørighet

Sveaass, Reichelt og Berg (2019) skriver at for mennesker som har forlatt det som er kjent og nært, vært utsatt for fare og menneskerettighetsbrudd og måttet finne seg til rette på et nytt sted, vil betydningen av familie og nettverk være sentralt (s. 204). Alle personlige relasjoner vi knytter til enkeltpersoner som familie, venner og bekjente inngår i et sosialt nettverk. Det er via nettverket vårt at vi samhandler og formidler våre meninger til andre og til lokalmiljøet. «Nettverk er uformelle, dynamiske sosialsystemer» (Bø, 2018, s. 188). Bø (2018) skriver videre at når man tenker på sosiale nettverk, er det vanlig å skille mellom tre former: personsentrerte nettverk, kontekstuelle nettverk og partielle nettverk (s. 188). For min oppgaves tematikk vil personsentrert nettverk være av størst interesse. Her vil det enkelte mennesket bli regnet som et forankringspunkt med bånd til familie- og slektsmedlemmer, venner og naboer. Man skiller mellom formelle nettverkskontakter som søsken og venner, og uformelle nettverkskontakter som statlige organer. I et slikt perspektiv tar man utgangspunkt i at familie og slekt er de mest stabile relasjonene vi har i livet, mens andre kan skiftes ut.

Som tidligere nevnt i kapitlet kan det å starte på nytt i ett nytt land være krevende for mange mennesker. Det kan derfor være vesentlig å ha noen å lære av, men også lene seg på for god sosial støtte. Folkehelseinstituttet påpeker at god sosial støtte innebærer at en får kjærlighet og omsorg, blir respekt og verdsatt, og at man tilhører et sosialt nettverk og et fellesskap der det er gjensidige forpliktelser (FHI, 2014). Å føle at man hører til et sted, er for mange mennesker et nødvendig behov. Tilhørighet handler om å kunne ha et sted det er godt å komme til og et sted man kjenner og føler at man hører til. Ifølge Salole er tilhørighet basert på erfaringer, hvilke tanker, verdier og hvilken oppførsel du kjenner deg igjen i. I tillegg handler det om at folk forstår, anerkjenner og aksepterer oss for den vi er (2020, s. 117). Med tanke på at mennesker og omgivelsene rundt er gjensidig avhengige av hverandre, påpeker Mæland og Krokstad at det å ha et velutviklet sosialt nettverk er en positiv ressurs (2011, s. 62). Man kan derfor anta at behovet for tilhørighet vil tilfredsstilles av å ha et godt sosialt nettverk.

Kapittel 3: Metode og kilder

«Metode forteller oss noe om hvordan vi bør til verks for å fremskaffe, eller etterprøve kunnskap» (Dalland, 2012, s. 111). Vi kan bruke metode som et redskap, dersom vi ønsker å undersøke noe. På denne måten vil vi kunne samle inn data og informasjon, som er nødvendig for det vi skal undersøke. Det finnes mange metodiske tilnærminger, og det er problemstillingen for et prosjekt som vil være styrende for hva slags metode det er formålstjenlig å velge. I dette kapitlet skal jeg beskrive de metodiske valg og overveielser jeg har gjort i denne oppgaven, og jeg skal redegjøre for oppgavens vitenskapsteoretiske ståsted.

Kvalitativ tilnærming – semistrukturert intervju som metode

Når det gjelder hvordan man kan fremskaffe eller generere informasjon om samfunnet, har det innenfor samfunnsforskningen fremstått to tenkemåter eller paradigmer; kvalitativ og kvantitativ forskning (Tjora, 2017, s. 24). Hensikten med denne oppgaven er å få en dypere forståelse av kulturens betydning for synet på barneoppdragelse og om man som mor må «forhandle» mellom ulike idealer for barneoppdragelse. For å kunne vite mer om dette, har jeg derfor valgt å bruke en kvalitativ tilnærming. Kvalitative undersøkelser fokuserer dybde og kompleksitet, ved et mindre antall informanter, mens kvantitative undersøkelsesopplegg utvikles når hensikten er å få frem mer breddekunnskap av et fenomen. «Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer, er et mål» (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 20).

«Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side» (Kvale og Brinkmann, 2012, s. 21). Det er gjennom samtaler vi lærer folk å kjenne, får vite om deres opplevelser, følelser, holdninger og den verden de lever i. I kvalitativ forskning kan man foreta flere ulike former for intervjuer. For å innhente informasjon har jeg i denne oppgaven benyttet meg av semistrukturerte intervjuer. Slike intervjuer kjennetegnes ved at man har konkrete spørsmål, men at man kan endre på rekkefølgen og gå litt frem og tilbake. Årsaken til at jeg har valgt dette, er at jeg som intervjuer kan innta en friere posisjon og informantene kan få muligheten til å utdype egne tanker om temaet vi snakker om. «Målet med halvstrukturerte intervjuer er først og fremst å få belyst et fenomen eller tema fra flest mulige ståsteder og innfallsvinkler og samtidig ivareta en felles struktur i intervjuene» (Brottveit, 2018, s. 98).

Vitenskapsteoretisk ståsted

Fenomenologisk tilnærming

På hvilken måte får vi kunnskap om verden vi lever i? Ved å faktisk leve i den. Dette er fenomenologiens kunnskapsteoretiske siktemål. Vi får kunnskap gjennom vår direkte og umiddelbare opplevelse av det vi møter på i erfaringen. «Det er denne levde erfaringsverdenen fenomenologien setter seg fore å utforske» (Thomassen, 2020, s. 104). Thomassen skriver at fenomenologien har etablert et alternativ til objektivistisk tilnærming, som studerer objektive størrelser som kan observeres, registreres og defineres. Fenomenologisk tilnærming tar utgangspunkt i at for å forstå menneske og samfunn, må en undersøke subjektets egne opplevelser av sin situasjon. Disse opplevelsene kan ikke objektiveres, fordi de er avhengige av personenes egne fortellinger (2020, s. 105). Kvale og Brinkmann skriver at i kvalitativ forskning er fenomenologi et begrep som viser til en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik de opplever den, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den den mennesker oppfatter (2015, s. 45).

En av de fremste innenfor denne tilnærmingen var Edmund Husserl. Ett av hans sentrale bidrag var hans videreutvikling av begrepet om erfaringenes intensjonalitet. Husserl mente at når vi erfarer, erfarer vi alltid noe og at det vil være umulig å forestille seg en opplevd erfaring, som ikke er om noe. Han kaller dette for bevissthetsakt. Bevisstheten vår vil alltid være rettet mot noe, derav at bevisstheten er intensjonal (Husserl, 1900-1901/1984 i Thomassen, 2020, s. 112). Thomassen nevner at denne intensjonaliteten er en aktiv prosess og at fenomenologien etablerer et alternativ til teorier der mennesket blir satt i en tilskuerposisjon. Vi som mennesker erfarer ikke ved å observere det som skjer rundt oss, men at vi faktisk befinner oss i det (2020, s. 112). I denne oppgaven vil den metodologiske tilnærmingen relatert til fenomenologi være basert på intervjuer, der jeg forsøker å få de albanske mødrene til å sette ord på hvordan de forstår barneoppdragelse.

Tanken om at en skal ta innover seg fenomener slik det er gitt i seg selv, i den mest direkte og umiddelbare opplevelse kalles i fenomenologien «alle prinsippers prinsipp» (Thomassen, 2020, s. 114). Når noe viser seg slik det er gitt i seg selv, kalles dette ifølge Husserl, fenomener. Å gå «til saken selv» har vært sentralt og ofte sitert i fenomenologien. Dette betyr at man starter fra grunnen av. Når man arbeider med ulike undersøkelser, må en kunne se bort fra forhåndsoppfatninger en har om ulike ting og saker. Slik kan fenomenet i seg selv tre

fram. I fenomenologiske undersøkelser kreves det at vi setter parentes rundt vårt naturlige og selvfølgelig forhold til verden, inkludert teoretiske forutsetninger vi møter våre erfaringer med. Husserl kalte dette for epoche, en fenomenologisk reduksjon, der ingenting av det vi fra før av har forbundet med fenomenet tas til betraktning. «En fenomenologisk reduksjon krever at en ser bort fra forestillinger om hvorvidt et bestemt opplevelsesinnhold eksisterer eller ei» (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46). En setter til side alle oppfatninger en har til verden, slik at man kan møte fenomenet med et åpent sinn. Thomassen skriver at hensikten med dette er å få frem den rene opplevelsen av fenomenet, slik det fremtrer i erfaringer (2020, s. 115).

Hermeneutisk tilnærming

Hva vil det si å forstå? Hva er det som gjør det mulig å forstå noe? Spørsmål som dette er sentralt i Gadamer's hermeneutiske teori. Gadamer regnes som den fremste fornyeren av hermeneutikk. «Gadamer fremhever at all forståelse er strukturert av en ikke bevisst forforståelse, av før-oppfatning eller «for- dommer»» (Thomassen, 2020, s. 169). Videre skriver Thomassen at når noe gir mening for oss, er det på bakgrunn av en forståelse vi allerede har. Brottveit skriver at en hermeneutisk fortolkningsprosess kjennetegnes av tre stadier, forståelse, tolkning og anvendelse. Disse står i et gjensidig forhold til hverandre (2018, s. 34). Gilje beskriver hermeneutikk slik «hermeneutikk dreier seg om tolkning, eller interpretasjon. Tolkning i hermeneutisk forstand er å gjøre forståelig noe som i utgangspunktet er uklart eller uforståelig» (2020, s. 189).

En slik fortolkningsprosess innebærer først og fremst at jeg som forsker uttrykker min forståelse av en tekst. Den forståelsen vil deretter påvirke måten jeg fortolker teksten på. På bakgrunn av mine tolkninger, vil jeg gjøre et forsøk i å formidle tekstens opprinnelige mening på en ny og annerledes måte (Brottveit, 2018, s. 34). Vi forstår og fortolker mening innenfor ulike sosiale og kulturelle tradisjoner. Gadamer mente derfor at hermeneutikkens utgangspunkt er at vår forståelse allerede er forhåndsbestemt av oppfatninger og førforståelser, som er overlevert oss fra den historiske tradisjonen vi står i (Gadamer, 1960/2010 i Thomassen, 2020, s. 169). Når vi erfarer noe, er det våre før-oppfatninger og forforståelse som gjør det mulig å tillegge det mening. Forforståelsen vår kan også utvikles eller endres, ved at man er åpen for å forstå noe på nytt eller forstå det på en annen måte.

Skal en forklare hvordan vår forståelse utvikles eller endres, kan en ta i bruk Gadamer's hermeneutiske sirkel. Den går ut på at dersom vi skal forstå noe må vi fortolke delene ut fra en forforståelse av helheten. Forståelsen vår av disse delene vil igjen påvirke forståelsen vår

av helheten. Begge partene forstås ut fra hverandre i en vekselvirkning eller en spiral, fordi vi ikke kommer tilbake til utgangspunktet vi startet med, men hver gang til en ny posisjon med en bredere forståelse (Thomassen, 2020, s. 171). Kvale og Brinkmann beskriver dette som en frem- og tilbakeprosess mellom deler og helhet. «Med utgangspunkt i en ofte uklar og intuitiv forståelse av teksten som helhet, fortolkes dens forskjellige deler, og utfra disse fortolkningene settes delene på ny i relasjon til helheten» (2015, s. 235). For at det skal være mulig å endre eller utvide vår forforståelse, er det viktig at vi åpner oss selv og våre egne føropfatninger for hva det eller den andre har å si oss.

Planlegging av studien

Utvalgskriterier

Ut ifra min problemstilling «*hvilke erfaringer mødre med bakgrunn fra Kosovo om barneoppdragelse, både fra egen oppvekst og i sin egen rolle som forelder?*» ville jeg trenge kunnskap fra to grupper av mødre med landbakgrunn i Kosovo og Norge. Kriteriene for utvalget ble dermed:

- Tre mødre i alderen 40-50 år som er oppvokst i Kosovo
- Tre mødre i alderen 25-30 år som er oppvokst i Norge

Årsaken til at jeg valgte å dele det opp på denne måten, er fordi jeg vil utforske om det er likheter og ulikheter i synet på barneoppdragelse mellom disse aldersgruppene. Hvordan ble mødrene i alderen 40-50 år oppdratt i Kosovo og har det påvirket deres syn på oppdragelse av egne barn? Det samme gjelder mødrene i alderen 25-30 år som er oppdratt av albanske mødre, men i Norge. Ble de oppdratt på samme måte som foreldrene? Hvordan påvirket dette deres oppfattelse av barneoppdragelse?

Personvern og forskningsetikk

Planleggingen av intervjuprosjektet innebar også vurdering av personvern hensyn og hensyn til informantenes rettigheter som bidragsytere til mitt prosjekt. Personvernlovgivning for forskning vektlegger at all forskning skal baseres på et frivillig og informert samtykke. Dette betyr blant annet at deltageren skal få riktig og tydelig informasjon om hva deltagelse i studien innebærer. Videre har vi forskningsetikken, der de nasjonale forskningsetiske komiteene setter krav om at forskeren skal verne menneskeverdet på best mulig måte (2016).

Med tanke på at jeg skulle bruke kvalitativ forskningsmetode, ville jeg spørre om ting og få tilgang til informantenes personlige liv. «Etiske dilemmaer og problemstillinger relatert til ivaretagelse av deltagerne er derfor en viktig del av det å designe og gjennomføre et kvalitativt forskningsprosjekt» (Del Busso, 2018, s. 118).

Jeg søkte derfor godkjenning av prosjektet mitt av personvernombudet, Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD) (se Vedlegg 3).

I forkant av intervjuene, sendte jeg informantene mine et informasjonsskriv (se vedlegg 2) om formålet med studien og annen praktisk informasjon. I tillegg har jeg fått samtykke fra alle informantene og vært tydelig på at de kan trekke seg fra studien når som helst uten å gi en forklaring. De etiske retningslinjene sier også at forskeren har taushetsplikt og skal sikre deltagerens anonymitet gjennom hele forskningsprosjektet (Del Busso, 2018, s. 118). Sensitiv informasjon som navn og bosted vil i min oppgave anonymiseres, slik at informantene ikke kan gjenkjennes.

Gjennomføring av studien

Rekrutteringsprosess

Jeg begynte aktivt å oppsøke informanter da NSD hadde godkjent prosjektet mitt. Dette gjorde jeg ved å legge ut et innlegg i privatgruppen «Albanske jenter i Norge» på Facebook, som jeg personlig er medlem av. Denne gruppen har 2700 medlemmer og skal virke som et «møtested» for albanske jenter/kvinner i hele Norge. I gruppen deler medlemmene alt fra matoppskrifter, utfordringer de trenger hjelp med og generelle erfaringer og opplevelser av det å bo i Norge. Innlegget jeg la ut inneholdt litt informasjon om temaet for oppgaven og hvilke kriterier det var for valg av informanter.

Selve innlegget ble veldig populært da det var flere som kommenterte og ga det en «like». Det var rundt 20 personer som kommenterte at de syntes prosjektet var spennende og et viktig tema. Av disse 20 var det derimot ingen som faktisk meldte seg på. Årsaken til dette var at de ikke passet alderskriteriene jeg hadde valgt. Dette gjør jeg at jeg kanskje har gått glipp av mange opplevelser og erfaringer, som kunne bidratt til å gjøre oppgaven sterkere. I etterkant ser jeg derfor at jeg kunne vært litt mer fleksibel med alderen, da mødre mellom 30-40 falt bort.

Selv om ingen av de 20 meldte seg på, var det flere som skrev til meg privat. Jeg opplevde at det var flere i alderen 40-50 år som var villige til å stille opp, sammenlignet med mødrene i

alderen 25-30 år. To av de «yngre» mødrene som hadde meldt seg på, sa at jeg kunne kontakte dem når som helst til intervjuer. Vi ble deretter enige om tidspunkt for intervju, som de ikke møtte opp på. Etter en liten venteperiode tok jeg kontakt igjen, men de svarte ikke. Jeg måtte derfor benytte meg av snøballmetoden, som ifølge Bjørklund går ut på at en kontaktperson blir bedt om rekruttere andre deltakere (2005). De siste to mødrene fant jeg derfor gjennom bekjente av en jeg kjenner. Til sammen fikk jeg seks informanter, tre fra hver av mine valgte aldersgrupper.

Presentasjon av informantene

Informantene har i denne studien fått fiktive navn. For å gjøre det lettere å skille mellom aldersgruppene, har de «eldre» mødrene fått navn på E og de «yngre» mødrene navn på A. Jeg har satt anførselstegn på «eldre» og «yngre» for å vise at det er et skille og to grupper det prates om. Videre i oppgaven omtales de derfor bare som eldre og yngre.

Elsa er 52 år gammel, født og oppvokst i Kosovo. Hun har vært i Norge i 23 år og forteller at hun fikk oppholdstillatelse i 2001. Hun har fire barn på 26, 24, 23 og 21 år. Hun er gift og bor sammen med sin mann og datteren på 21 år.

Elin er 55 år gammel, født og oppvokst i Kosovo. Hun kom til Norge i 1993, som betyr at hun har vært i Norge i 28 år. Hun har tre barn på 26, 23 og 17 år. Hun forteller også at hun bor sammen med mannen sin og sin yngste datter.

Emine er 49 år gammel, født og oppvokst i Kosovo. Hun kom til Norge i 1991 og har vært i Norge i 30 år. Hun har tre barn på 27, 25 og 16 år. Hun er gift og bor sammen med mannen sin.

Anila er 26 år, født og oppvokst i Norge. Hun er gift og bor sammen med mannen sin. Sammen har de en datter på ett år.

Alma er 30 år, født i Kosovo, men kom til Norge da hun var fire år gammel. Hun er samboer og forteller at hun har en datter på 8 mnd., og en stedatter på 12 år.

Agnes er 27 år, også født i Kosovo, men kom til Norge da hun var to år. Hun er gift og bor sammen med mannen sin. De har en datter på ett år sammen.

For å få den informasjonen jeg trengte og som var nødvendig for min oppgave, laget jeg en intervjuguide i forkant av intervjuene. «En intervjuguide er et manuskript som strukturerer intervjuforløpet mer eller mindre stramt. Guiden kan enten inneholde noen temaer som skal

dekkes, eller være en detaljert rekkefølge av omhyggelig formulerte spørsmål» (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 162). Intervjuguiden ble tilpasset oppgavens tema, innhold og hva slags type kunnskap jeg ønsket å innhente.

Gjennomføring av semistrukturerte intervjuer

I første omgang hadde jeg tenkt å gjennomføre intervjuene ansikt til ansikt. Dette lot seg ikke gjøre med tanke på at vi var midt i en pandemi. Myndighetene frarådet sosial kontakt, hvis det var lite mulighet for to meters avstand mellom to personer. Jeg måtte derfor gjennomføre fem av seks intervjuer over telefon. I tillegg til koronarestriksjonene var det også praktiske grunner som gjorde at vi ikke kunne møtes ansikt til ansikt. Informantene mine er fra forskjellige steder i Norge og kunne derfor ikke møte opp. Å gjennomføre intervjuene over telefon var utfordrende, da jeg ikke kunne bruke eller lese kroppsspråket deres. Samtalene fikk dermed et mer formelt preg. Tjora skriver at når det ikke er mulighet til å lese eller bruke eget kroppsspråk, forsvinner noe av samtaleaspektet som det gode intervjuet er avhengig av (2017, s. 169). Ellers prøvde jeg å være en aktiv lytter, slik at jeg kunne komme med gode oppfølgingsspørsmål og forsikret meg gjennom hele intervjuet at jeg hadde forstått dem riktig. «Intervjueren må lære å lytte til det som sies og hvordan det sies» (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 170).

Analyse av intervjuene

I analysen av intervjuene har jeg vært inspirert av Malterud (2017) som har lagt fram en metode inspirert av Giorgis fenomenologiske analyser. Giorgi anbefaler at analysen utføres trinnvis: 1. Få et helhetsinntrykk 2. Identifisere meningsbærende enheter 3. Abstrahere innholdet i de enkelte meningsbærende enhetene 4. Sammenfatte betydningen. Formålet med analysen er å «utvikle kunnskap om informantens erfaringer og livsverden innen et bestemt felt» (Malterud, 2017, s. 99). I analysen av intervjuene i denne studien har mitt mål vært å få fram hvordan mødre med bakgrunn fra Kosovo har beskrevet sine erfaringer med barneoppdragelse, som barn selv og videre i sin voksne rolle som mamma selv.

Dette har jeg gjort ved å nærlese data med utgangspunkt i mine forskningsspørsmål, men også med sensitivitet for eventuelle andre tema som kom fram i intervjuene og som informantene kom opp med. Jeg har nok ikke fulgt alle trinnene som Giorgi anbefaler. Min erfaring var at jeg analyserte litt mer «på tvers» og at jeg beveget meg litt frem og tilbake. Jeg tror også at min analyse har vært mer teoridreven og styrt av temaene jeg hadde satt opp i intervjuguiden.

Allikevel mener jeg at jeg har vært nøye med å ikke overse andre temaer som informantene ville fremheve, og som jeg ikke hadde tenkt på forhånd.

Helhetsinntrykk (trinn 1): Jeg leste nøye gjennom de transkriberte intervjuene, og dannet meg inntrykk og noterte stikkord på hva intervjuet handlet om. Jeg lagde meg korte oppsummeringer av hvert intervju. Temaene som kom fram i den første delen av analysen, noterte jeg ned i stikkordsform, slik som for eksempel grenser, rutiner, respekt, frihet, samhold, nære relasjoner, vold og konflikt.

Meningsbærende enheter (trinn 2): De meningsbærende enhetene er biter av teksten som sier noe om temaene fra første trinn i analysen. På dette trinnet gikk jeg gjennom intervjuene en gang til, denne gang enda mer systematisk, for å se hvordan det informantene sa passet inn under temaene jeg hadde sett ved første gjennomlesing. Analysen var også styrt av min problemstilling og forskningsspørsmål, og min teoretiske forforståelse av feltet (kapittel 2). Jeg fant de temaene i dataene som var relevant for studien sin problemstilling og arbeidet videre med disse. Dette er det Malterud (2017) beskriver som en systematisk «dekontekstualisering». Utdrag fra ett intervju kan da trekkes ut og sammenlignes med hva de andre intervjuene sa om det samme temaet. Slik kunne jeg få oversikt over om informantene mente det samme eller forskjellige ting om et tema.

Kondensering og sammenfatning (trinn 3 og 4): På disse trinnene arbeidet jeg med å finne sitater i intervjuene som illustrerte det informantene sa om temaene jeg fant, og jeg begynte å tenke på hva slags meningsskapning som lå til grunn for det de sa. I min presentasjon av funn vil dette fremkomme ved at jeg viser disse temaene som overskrifter, og at jeg illustrerer dem ved å presentere empiri i form av sitater og gjenfortellinger av informantenes utsagn. Jeg oppsummerer ved å si hvordan jeg tolker deres meningsdannelse (se kapittel 4). Beskrivelsene av kodegruppene fikk overskriftene: bakgrunn, jobb og utdanning, oppvekst, tanker om barneoppdragelse før de ble mamma, kulturforskjeller i synet på oppdragelse og nettverk. Disse danner strukturen for det neste kapitlet.

Reliabilitet og validitet

I vurdering av troverdigheten til et prosjekt, brukes ulike begreper innen ulike forskningstradisjoner. I kvantitativ forskning brukes oftest begreper som validitet, reliabilitet og generaliserbarhet. I kvalitativ forskning brukes gjerne begrepet «troverdighet», og det innbefatter en vurdering av hele forskningsprosessen. Det handler da om mine resultater er pålitelige, om de er gyldige og overførbare, og om forskningen har relevans. I denne prosessen er forskerrefleksivitet viktig, det vil si at jeg nøye beskriver min forskningsprosess fra start til slutt, min rolle og at alt dette vurderes kritisk. Forforståelse er et viktig aspekt i denne vurderingen. Jeg skal her beskrive hvordan jeg håndterte min forforståelse, og deretter vurdere gyldigheten av prosjektet jeg har gjennomført.

Forforståelse

«Vi møter aldri verden forutsetningsløs. Vår forforståelse preger oss. Den danner grunnlag for hvordan vi forstår våre omgivelser, og den former vår forståelseshorisont» (Brottveit, 2018, s. 84). Valgene som foretas i en forskningsprosess er preget av forforståelsen vår. «Forskeren nærmer seg forskningsfeltet med et sett og forventninger som både kan være individuelle og kollektive, og de kan være basert på både teori, kunnskap og erfaring» (Brottveit, 2018, s. 35). Med tanke på at jeg selv er fra Kosovo og er oppvokst med den tematikken som tas opp i denne oppgaven, har det vært viktig å være bevisst på min forforståelse og være åpen for ny forståelse av det jeg innhenter av informasjon.

Min forforståelse og bakgrunn fra Kosovo kan føre med seg både fordeler og ulemper. En fordel er at jeg kan identifisere meg og relatere til informantene og fange opp momenter som ellers ikke hadde blitt sett dersom jeg ikke hadde denne bakgrunnen. Samtidig kan dette være en ulempe da min tilknytning til denne gruppa kan medføre at jeg ignorerer visse resultater og legger vekt på andre. For at det skal være mulig å endre eller utvide vår forforståelse, er det viktig at vi åpner oss selv og våre egne føroppfatninger for hva det eller den andre har å si oss. Ifølge Gadamer må vi være mottagelig for tekstens annerledeshet (Gadamer, 2010 i Thomassen, 2020, s. 172). Dette betyr ikke at vi skal glemme eller legge bort de oppfatningene vi har, men vi skal jobbe for å bli klar over dem og bringe dem fram i lyset, slik at det vi prøver å forstå kan utfordre og stille spørsmål ved disse føroppfatningene.

Reliabilitet

Kvale og Brinkmann (2015) nevner at reliabilitet behandles ofte i sammenheng med spørsmålet om hvorvidt et resultat kan reproduseres på andre tidspunkter av andre forskere (s. 276). Dette handler da om intervjupersonen ville endre sine svar i et intervju med en annen forsker. I forkant av intervjuene med de albanske mødrene, var jeg klar over at min bakgrunn fra Kosovo kunne påvirke svarene de ga meg. Selv om nærhet med informanter er viktig, kan det også være et hinder og gå begge veier. Jeg merket enkelte ganger under intervjuene at informantene sa det de trodde jeg ville høre og at de kanskje pyntet litt på historiene sine. Andre ganger merket jeg at de holdt tilbake informasjon, for å ikke sette albanere i et dårlig lys. Eines og Thylen skriver at for å unngå bias i tolkningen av resultatet er det viktig at forskeren ikke kjenner informantene personlig eller at han er direkte involvert i det temaet som diskuteres (2012, s. 103). Jeg er klar over at min forforståelse er en viktig rammefaktor når man diskuterer oppgavenes reliabilitet. Til tross for min bakgrunn og forforståelse, mener jeg at jeg klarte å innta en mer passiv rolle under intervjuene og en objektiv tilnærming i tolkningen av resultatene.

Gyldighet

«Validiteten bestemmes ofte ved at man stiller spørsmålet: Måler du det du tror du måler?» (Kerlinger, 1979, s. 138 i Kvale, Brinkmann, 2015, s. 276). Dette har vært den tradisjonelle begrepsforklaringen av validitet innenfor kvantitative studier. Det vil være utfordrende å måle validiteten i kvalitative studier, da dette handler om objektive målinger (Malterud, 2003, i Eines og Thylen, 2012, s. 102). I kvalitative studier undersøker man derfor validiteten ved å se på hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276). I den forbindelse brukes også begrepet «gyldighet», noe som handler om både forskerens kompetanse i det å planlegge og gjennomføre undersøkelsen, samt at intensjonen forskningen og perspektiv er redegjort åpent for. Dette gjør at leseren av forskningen kan få mulighet til å få innsikt i prosessen og vurdere om den er pålitelig. Andre måter er å anvende ulike metoder, metodetriangulering, invitere informanter til å lese og kommentere, samt ved å drøfte materiale og tolkninger i et forskerfelleskap.

Generalisering/ overførbarhet

«Hensikten med kvalitative studier, er ikke å generalisere på populasjonsnivå, men å utvide forståelsen av et fenomen» (Ellingsen og Drageset 2008 i Eines og Thylen, 2012, s. 102). En vanlig innvending mot kvalitative studier er at de ikke kan generalisere. Kvale og Brinkmann

skriver at et svar på denne innvendingen er: hvorfor generalisere? Videre skriver de at kravene om at samfunnsvitenskapene skal produsere kunnskap som kan generaliseres, innebærer en antakelse om at vitenskapelig kunnskap nødvendigvis må være universell og gyldig for alle mennesker og fra evighet til evighet (2015, s. 289). I kvalitativ forskning snakker man vel så gjerne om «overførbarhet», det vil si om funnene har gyldighet utover det utvalget og den konteksten som jeg har forsket med utgangspunkt i. Hensikten med denne oppgaven har ikke vært å generalisere, men heller gi et innblikk i hvordan kulturelle og sosiale normer påvirker synet på barneoppdragelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge. Oppgaven min skal brukes til å gjengi beskrivelser av deres opplevelser og erfaringer. Det kan allikevel tenkes at resultatene er gjenkjennelige for andre mødre med migrasjonserfaringer; hvordan kulturelle normer og nettverk påvirker deres opplever og forhandlinger omkring barn og barneoppdragelse.

Kapittel 4: Presentasjon av funn

I dette kapitlet skal jeg presentere funnene fra studien, der jeg har tatt utgangspunkt i analysen av informantens utsagn. Til tross for at utvalget mitt består av mødre i ulike aldre og ulike bakgrunn og oppvekst, har fellesnevneren blant mødre vært at deres syn og valg av barneoppdragelse er preget av at de ønsker barnets beste. De ønsker å gi barna gode levekår og muligheten til å oppnå det de vil. Primært ønsker de også at barnet skal tilegne seg kunnskap, ferdigheter og ressurser slik at de kan fungere godt i samfunnet de lever i. Hva som er «Barnets beste» er i denne studien subjektivt.

Bakgrunn

I og med at denne oppgaven handler om synet på barneoppdragelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge, er det relevant å utforske mer av bakgrunnen deres og årsaken til hvorfor de flyttet til Norge. De eldre informantene/mødrene forteller at de har migrert til Norge, fordi Kosovo ikke var et trygt land å bo i på 1990-tallet. Det var krig mellom Kosovo og Serbia, og mulighetene til å få et bra liv var få. Uenighetene i landet gjorde det vanskelig for informantene å se en god fremtid. Videre forteller de også at ekteskap var en av hovedgrunnene til at de flyttet til Norge.

«Det var krise i Kosovo. Vi kom til Norge, da Norge er et bedre land med bedre forhold. Det var krig mellom Kosovo og Serbia» (Elsa)

«Hovedgrunnen var ekteskap. Ektemannen min kom til Norge for å jobbe i 1988-89, også kom jeg senere i 1993» (Elin)

De yngre mødre forteller også at deres foreldre kom til Norge på grunn ekteskap og på politisk asyl. «Pappa kom på politisk asyl og mamma kom på grunn av pappa» (Anila). Selv om årsakene til hvorfor de eldre informantene flyttet til Norge er noe annerledes, har de til felles at de kom i etterkant av ektemennene sine. Mennene skulle først finne arbeid og stabilisere seg i Norge, før kona og familien kunne komme. Familiegjenforening er derfor noe som går igjen under de kvalitative intervjuene. En av mødrene i den yngre gruppen forteller at hun ikke husker pappaen sin, da han aldri var hjemme.

«Pappa var ikke i Kosovo engang da jeg ble født. Det var bare meg og mamma. Eller det var jo folk rundt oss hele tiden, men pappa var ikke der. Han var i Norge. Jeg var kanskje to eller tre år da jeg møtte han ... eller han møtte meg» (Agnes)

Informantene forteller at de alle kommer fra store familier. De eldre mødre med bakgrunn fra Kosovo kommer fra familier med opptil 15 medlemmer, der du har en mamma og pappa og resten er søsken. De yngre mødre, som er oppvokst i Norge, kommer derimot fra familier på maks seks personer. Besteforeldre, tanker, onkler, kusiner og fettere blir også regnet som nærfamilie i denne studien.

Jobb og utdanning

Når det gjelder utdanning og jobb, poengterer de eldre informantene at dette er veldig viktig for dem, med tanke på at de kom hit fordi det var bedre muligheter her. Blant de eldre mødre er det to som har fullført videregående skole, og den tredje gikk bare frem til 8. klasse. I dag jobber de som hjelpepleier, barnehageassistent og renholder. De forteller at de ikke begynte å jobbe før barna var eldre.

«Jeg var hjemmeværende til de begynte på grunnskolen, også begynte jeg å jobbe. Jeg hadde ikke lyst til å jobbe da barna fortsatt var små. Jeg ville oppdra dem» (Elsa)

Foreldrene kunne ikke være i arbeid samtidig, for da var det ingen som kunne oppdra barna deres. Fedre ble derfor hovedforsørgere og mødre ble hjemmeværende. Denne tildelingen av roller var de vant med fra før av, da deres egne mødre også var hjemmeværende i Kosovo. Mødrene skulle ta seg av husholdet og alle omsorgsoppgaver.

De yngre mødre derimot forteller at de alle har utdanning og arbeid. Anila er utdannet lønnsarbeider, men jobber ikke innenfor det yrket. Hun forteller at hun jobber for et vekterfirma til vanlig, men er nå på dagpenger på grunn av permittering. Alma har fagbrev i salg og administrasjon. Hun har også tatt noen kurs i visual merchandising, men jobber nå som leveransekonsulent. Agnes har bachelorgrad i sykepleie og jobber som sykepleier i 100% fast stilling.

Oppvekst

Det er tidligere nevnt at miljøet vi vokser opp i varierer fra kultur til kultur, men også fra menneske til menneske. På spørsmålet om det er noe spesielt informantene husker omkring måten de ble oppdratt på fra, er svarene deres preget av både likheter og forskjeller. Spesielt presiserer informantene viktigheten av å respektere de eldre og at man alltid tok utgangspunkt i at «*de eldre vet best*». Dette gjaldt spesielt for ukjente eller venner av familien, men også innad i familien. Hverdagene deres var preget av mye besøk, da familiebandene var viktig å opprettholde. «*Vi hadde det veldig gøy med hverandre. Vi lo og tullet mye*» forteller Elin.

Informantene forteller at de har store familier, som betød at de alltid hadde noen å være med. Agnes sier «fordi jeg aldri var alene, trengte jeg på en måte ingen utenfor familien».

Videre forteller informantene at det også var et stort press om at alt skulle være «perfekt». Barn hadde egne lekerom, da både de og ulike leker ikke skulle bli sett hvis de hadde besøk. Begrepet perfekt blir under disse intervjuene knyttet til alt som har med renslighet og hushold å gjøre.

«Barna skulle ikke ta på vinduer, det skulle ikke være noe leker, ikke noe rot. Alt skulle være perfekt for den som kom på besøk» (Anila)

«Mamma var ekstremt opptatt av å ha det rent hjemme. Et eksempel på det er at da vi kom hjem fra skolen, måtte vi alltid ta av oss sokkene og vaske både hender og føtter, før vi fikk gå inn. Etter det måtte vi skifte og ta på oss «hjemmeklær». Moren min hadde ikke så veldig lyst at vi skulle være med barn. Ikke at hun ikke ville at vi skulle ha det gøy, men for å ikke bli skitne» (Elin)

De eldre informantene vektlegger at oppveksten deres var bra, til tross for dårlige sosiale og økonomiske forhold. Elin og Emine forteller blant annet at fedrene deres gjorde så godt de kunne for å oppfylle deres ønsker. Det var viktig for dem at døtrene deres skulle oppleve ting, bli mer selvstendig, samt få seg en god utdanning.

«Alt dette på 70- tallet. På den tiden var jo albansk mentalitet at man skulle ha sønner og det var de man på en måte skulle hjelpe og støtte mer. Det var ikke sånn hos oss. Det hadde ikke noe å si om du var gutt eller jente. Pappa var heller aldri lei seg over at han hadde flere døtre enn sønner, som sikkert mange albanere var» (Elin)

«Jeg var veldig opptatt av å gjøre mamma og pappa glad. Foreldrene mine var veldig åpne i forhold til andre, selv om vi måtte følge mange regler. Jeg fikk lov til å være ute med venner, reise og egentlig gjøre hva jeg ville» (Emine)

Når det gjelder de yngre informantene, beskriver Alma en hverdag der oppdragelsen ble tatt litt i farta «der og da». Det ble ikke mye tid til oppdragelse, da foreldrene jobbet dag og natt for å gi barna mat på bordet. Typiske regler som legging kl. 18 eller ikke noe sukker etter at man hadde pusset tennene var ikke tydelige under oppveksten. Anila og Agnes påpeker at de ofte ble overlatt til seg selv og at lite oppmerksomhet resulterte i at:

«Vi måtte vokse opp mye fortere enn det våre venner gjorde» (Anila)

«Var du lei deg for- eksempel, måtte du være lei deg i skjul. Du måtte egentlig gjøre alt i skjul. Ikke fordi de ikke brydde seg, men fordi vi selv så at de hadde andre ting å tenke på» (Agnes)

Selv om det var lite eller mangel på oppmerksomhet, var det mange regler som skulle følges og høye krav og forventninger som skulle bli møtt. Reglene omhandlet ofte ting informantene ikke fikk gjøre under oppveksten, som f. eks. å være ute sent, ha guttevenner eller dra på konserter. Personlige interesser som fritidsaktiviteter ble heller ikke oppfordret til. Elsa forteller at hun hadde veldig lyst til å synge på ulike steder, men fikk ikke lov av foreldrene. Årsaken til dette var at omgivelsene var preget av fanatikk, der unge jenter ikke fikk gjøre som de ville. Anila fikk ikke lov til å dra på fritidsklubber, leirskole eller skoleball. Hun fikk heller ikke overnatte hos «en levende sjel». Dette gjaldt venninner som hadde en mannlig figur til stede. Alma påpeker at hun ikke fikk lov til å banne eller bruke skjellsord, da faren hennes ikke likte dette. Bruk av skjellsord ga store konsekvenser. Informantene beskriver videre andre tilfeller der deres behov og interesser ikke ble møtt.

«Jeg husker en gang da det var Halloween og vi skulle gå knask eller knep, men vi fikk ikke lov, fordi vi skulle til onkel istedenfor. Det var alltid sånn. Alltid når vi hadde planer å gjøre med våre venner, fant de alltid på noe annet for å distrahere oss» (Anila)

«Vi fikk aldri lov til å snakke norsk hjemme. Vi kunne sitte oppe på rommet og snakke norsk oss imellom. Plutselig hører vi «SHQIP!» nedenfra. Det var som om han hørte gjennom veggene» (Agnes)

«Shqip» er det albanske ord for «albansk». Agnes forklarer at med dette påminnet faren dem om å snakke albansk hjemme. Han hadde brukt mye energi for å bevare det albanske språket. Hver søndag måtte de gå på albansk søndagsskole, der de lærte om albansk historie og kultur, samt forbedring av språket.

Anila forteller videre om da hun ønsket å fylle leppene sine på 19-årsdagen sin. Hun skulle betale for det selv, men trengte morens tillatelse. Moren var streng med dette og ønsket ikke at hun skulle gjøre det, til tross for at Anila var 19 år og kunne egentlig bestemme selv. «Vi fikk egentlig ikke lov til noe. Vi fikk lov til det som var greit for foreldrene våre, og det var å hjelpe til hjemme» (Anila). Dette er en holdning som samtlige informanter gir uttrykk for.

Å selv bli mamma: Tanker om barneoppdragelse i forkant

Å få barn kan være krevende, men også veldig givende. Mamarollen vil føre med seg mange nye opplevelser og erfaringer, som man kanskje ikke er forberedt på fra før av. Blant informantene er det flere som trekker frem at de mener og føler at de var «ment» til å bli mamma. De poengterer at de er født til det og alltid vært klare for dette. Alma nevner at det ikke er mange som vil mene det samme, men at mamarollen er den største og viktigste rollen man har. Elin forteller at hun alltid har vært glad i barn, ettersom de gir glede og kjærlighet. Denne gleden og kjærligheten ville hun oppleve fra sine egne barn.

Andre informanter tar utgangspunkt i egen oppvekst når de forteller om forventninger til å skulle bli mamma. De ønsker ikke å gjenta samme mønstre og handlinger som de var utsatt for. Anila sier blant annet at hun ikke skal bli som sin mor. *«Jeg nekter å gjøre noen av tingene mamma gjorde. Men jeg legger ikke skylda på henne for noen ting, for hun hadde ikke noe annet valg»*. Alma sier at hun lider ingen nød i dag, men at hun ikke vil gjøre det som ble gjort med dem på 90- tallet. De yngre informantene forteller at den tilnærmingen som ble brukt da, ikke er aktuell for deres oppdragelse av egne barn i dag. Det primære for dem er å være rolige mødre, vise god omsorg og kjærlighet og ikke bry seg om hva andre sier.

Ellers er informantene enige om at innføring av grenser og rutiner er viktig, slik at barnet lærer seg tidlig hva som gjelder og ikke gjelder. Det skal ikke komme som et sjokk for barnet når hen blir irettesatt. Emine mener det er viktig med regler, grenser og rutiner, slik at barnet i senere tid kan fungere som et godt menneske i samfunnet. Hun mener at selv om det til tider kan virke litt strengt, er det nyttig for at barnet skal tilegne seg ferdigheter som vil hjelpe dem senere i livet.

Kulturforskjeller i synet på oppdragelse

Respekt, frihet og gode relasjoner

Et av spørsmålene i intervjuene omhandlet kulturforskjeller i synet på oppdragelse, og om dette var noe de ville videreføre eller ikke ønsket å ta med videre i sin oppdragelse av barn her i Norge. Felles for alle informantene er at de ønsker å videreføre respekten for alle mennesker. Man skal være høflig og ikke gjøre andre vondt. Elsa sier at det er «mer respekt i Kosovo» og hun mener at «ordenes verdi» er mer tydelig der. Nei er nei, og ja er ja, sier hun. Era beskriver respekt som en plikt og at det ble ansett som vanlig og forventet folkeskikk. Graden av høflighet og respekt mot andre mennesker gjenspeilte foreldrenes oppdragelse. Alma forteller at respekt ble «banket inn i hodet» på dem, og du skulle aldri snakke tilbake til voksne. For henne er det viktig at man står opp for seg selv, dersom man føler at man blir feilbehandlet, men det skal bli gjort på en respektfull måte. Hun forteller videre at hun også vil ta med seg videre det hun oppfatter som en særlig albansk gjestfrihet: «*Norske er gjestfrie de og, til en viss grad. Mens vi prøver å gi fra oss leveren og hjertet og alt vi har*». For Alma er det viktig at folk føler seg velkomne i hennes hjem.

Familietid er noe informantene ønsker å videreføre. God kontakt med familie er primært for samtlige informanter. Anila og Alma oppgir at det kjærlige aspektet ved familietilknytning er noe de setter stor pris på. Søsken, kusiner og fettere er alltid tilgjengelige og man kan til enhver tid kontakte dem, dersom det skulle være noe.

Informantene, spesielt de eldre mødrene, vektlegger videre frihet, selvstendighet og evnen til å realisere egne ønsker og behov, som noen av kulturforskjellene og verdier de ønsker å videreføre. De forteller at barn i Norge har frihet til å si hva de vil, mene hva de vil og gjøre hva de vil, til en viss grad. Dårlige forhold i Kosovo gjorde at barn ikke hadde den samme friheten der.

«Rom for å feile» blir også vektlagt under intervjuene. Elin opplever at rommet for å feile i Norge er mye større enn i Kosovo. Det var lite forståelse for feil og man ble som regel straffet for det. I Norge er man mer forståelsesfulle og det gjør ikke så mye om man feiler. Du får nye sjanser hele tiden. Emine nevner også at ingen mennesker vokser opp uten å gjøre feil i livet. Det viktigste er at det ikke gjentar seg og at man lærer av feilene sine.

Informantene er også opptatt av gode relasjoner med barna sine og anser dette som «normalt» her i Norge. Dette handler spesielt om det å prate med barna sine om alt.

«Jeg liker at nordmenn prater med barna sine om alt. Det gjorde kanskje ikke våre, ikke i stor grad i hvert fall. Vi gjør det heller ikke med våre barn» (Elin)

De forteller at i Norge er man både forelder, men også en venn. Ingenting regnes som flaut eller tabu å snakke om, noe som gjør at barna lærer det meste. Informantene opplever at i Norge er man veldig opptatt av å se, bekrefte, tolke og anerkjenne kommunikasjonssignalene barn gir, noe som er viktig for barnets senere utvikling. Emine poengterer at dette er noe hun har prøvd å innføre i sin oppdragelse av egne barn. Hun beskriver seg selv som autoritær, men også en venn der det trengs. Dette betyr at hun er åpen for alt og alle temaer som skulle komme opp.

Vold i nære relasjoner og som del av oppdragelse

Fysisk vold blir under intervjuene tatt opp flere ganger. Mange av informantene har opplevd dette selv, og sett hvilken påvirkning dette har. Informantene er alle enige om at dette ikke er noe de har ønsket å videreføre i oppdragelsen av egne barn. Elsa og Anila presiserer at det aldri er positivt å ty til vold, da det kan skade barnet. De mener at barn vil alltid huske hva de har gjennomgått, og at et barn aldri vil kunne være glad i omgivelser der vold er til stede. Alma og Agnes forteller at deres oppdragelse ikke var preget av vold, men heller en mer «tough love» tilnærming.

«Du blir ikke snakket til for å forstå, men du blir snakket til for å at du skal bli redd den voksne» (Alma)

De nevner videre at det var slik foreldrene deres vokste opp, og dermed kjente de ikke til noe annet. Informantene legger stort fokus på at det finnes andre måter man kan oppdra et barn på, der man slipper å ty til vold og tilnærminger som «tough love». De ønsker ikke at barna skal grue seg for å dra hjem eller være redde for å få «juling», dersom de gjør noe galt. Det er også viktig for dem å gjøre barna oppmerksomme på at regler og grenser skal opprettholdes, men at de ellers skal vokse opp i kjærlige og trygge hjem.

Russetid, alkohol og kjæresten

Andre kulturforskjeller relatert til oppdragelse som informantene tar opp, handler om temaer som det å være russ, festing og drikking, overnatting hos venner og kjæresten. Informantene anser disse tingene som å være «typisk norske». De eldre mødrene forteller at under deres oppvekst, var ikke dette vanlig eller like akseptabelt som det er i dag. Man kunne ikke være ute til sent, og man skulle hvert fall ikke drikke alkohol. Jenter spesielt ble ansett som

«dårlige» mennesker hvis de gjorde dette, noe som ikke ble godt mottatt av familiene. På den tiden representerte alle familiemedlemmene hverandre. I andres øyne ble jenter som drakk alkohol og var sent ute, oppfattet som en direkte refleksjon av foreldrenes dårlige oppdragelse.

Overnatting hos venner og kjærester ble heller ikke oppfordret. Man kunne bare overnatte hos familiemedlemmer og slektninger. De eldre mødrene forteller at deres egne barn har fått og får overnatte hos venner, da dette er sosialt og en normal ting å gjøre med venner. De yngre mødrene mener at overnatting hos venner ikke er aktuelt for deres barn. Anila forteller at hun selv ikke fikk lov til å overnatte hos andre, da det var mye snakk om voldtekt og overgrep. Alma har lest mye om pedofili og nevner at barn ofte blir mishandlet av noen de kjenner og stoler mest på. Jo yngre barnet er, jo mer tilfredsstillende er det for disse menneskene. Hun er derfor imot overnatting hos andre mennesker, med mindre det er noen hun kjenner veldig godt, nærmest de hun er oppvokst med.

Selv om de yngre mødrene er oppvokst i Norge, forteller de at deres oppvekst var preget av de samme restriksjonene, men at dette ikke er noe de selv har tenkt å videreføre med egne barn. Alma hevder at hun måtte alltid bortforklare det å ha kjæreste, for å ikke sette foreldrene i dårlig lys.

«Jeg sa alltid «det er jeg som ikke vil» selv om jeg kanskje hadde den største crushen på noen i klassen. Det var for å få andre til å ikke tro at foreldrene mine var helt jævlige, for de var jo ikke det» (Alma)

Informantene forteller at det å ha kjæreste i dag er normalt, og at de ikke er imot det. Barna er store og skal få bestemme selv om de ønsker kjæreste eller ikke. I forbindelse med det å ha kjæreste trekker informantene også frem at gjennom deres oppvekst var det lite snakk om sex. De sammenligner det med Norge og sier at det er normalt her, da man også lærer om det på skolen. Anila forteller om en hendelse der helsesøsteren på skolen hadde sagt at man kunne bli bedre kjent med egen seksualitet ved å beføle egne kjønnsorganer. *«Jeg kunne ikke se på en tampong engang, også skulle jeg putte fingrene mine nedi der» (Anila)*. Informanten hadde senere fortalt foreldrene sine om dette, noe som ikke ble godt tatt imot. Faren hadde dratt til skolen og sagt at dette ikke var «normalt» å lære barna i så ung alder. Sånne temaer er tabu hos albanere, og man må ofte lære ting på egen hånd. Informantene sier det derfor er viktig at de som foreldre i dag prater om slike temaer, slik at barna forstår hva det betyr å ha en kjæreste, men også hva sex innebærer.

Emine og Anila sier det er greit med kjæreste, så lenge han/hun er albaner. Emine forteller at dette er det eneste hun forventer av barna sine. Hun ønsker at barna deres skal være stolte over at de er albanere og ta vare på både språk og tradisjoner. Anila nevner litt av det samme, men forteller at det er noe hun må ta når det kommer. For henne er det viktig å forklare hvorfor hun mener det er best å finne noen med samme bakgrunn og ikke bare bestemme at barnet ikke får lov. Hva barnet deretter velger å gjøre, er opptil det selv.

«Jeg vil jo helst at hun ender opp med en albaner. For å fortsette tradisjoner, og ikke bare for å fortsette, men også forbedre de tradisjonene som er. Tradisjoner fra før av er jo fucked up» (Anila)

«Det sies at kjærlighet ikke har noen grenser, men det finnes grenser. Du kan selv sette en grense på det og ikke la deg forelske i noen som ikke er albaner» (Emine)

Videre er de også alle enige om at det å være russ og festing er normalt. Selv om man ofte forbinder russetiden med masse bråk, alkohol og festing forteller de at de stoler på barna sine og at de er gamle nok til å vite hva som er rett og galt. Igjen nevner de at det er viktig å prate om ting, slik at de er forberedt på hva som venter dem. De eldre mødrene forteller at selv om barna deres var ute hele natten var de bekymret og redde hele tiden. De yngre mødrene forteller at denne bekymringen og frykten er noe de gruer seg til når barna blir store nok til å velge om de vil være russ eller ikke. Primært ønsker informantene at barna deres skal kunne være selvstendige og frie nok til å ta egne valg.

Nettverk

Relasjonene vi knytter til andre mennesker anses som en positiv ressurs for å klare å fungere i samfunnet vi lever i. Flertallet av informantene forteller at deres nærmeste nettverk består av venner og familie. Mange nevner sine egne familier, men også svigerfamilier og gudforeldre. Informantene har venner fra flere land og kulturer, som fører til at de kontinuerlig lærer nye ting. For denne oppgaven har det vært et mål å se hvilken betydning familie og nettverk har for egne holdninger og praksis. På spørsmål om nettverket deres har påvirket deres oppdragelse av barna, har informantene blandede svar. Alma har en stedatter på 12 år. Hun forteller at albanere til vanlig ikke er mottagelige til det, men at hennes foreldre begynte å akseptere det mer og mer med tiden. I begynnelsen hadde foreldrene unngått å fortelle andre at mannen hennes hadde et barn fra før av, da det var merkelig at man skulle oppdra noen andres barn. Alma hadde forklart at dette ikke var noe hun skammet seg over og at det ikke var noen andres barn, men mannen hun skulle dele livet sitt med.

Videre forteller Alma om en hendelse der datteren hennes hadde grått, og et religiøst familiemedlem hadde bedt henne sette på en bønn eller en imam som synger. Dette ikke falt i smak hos henne, da hun ikke liker å bli fortalt hva hun skal gjøre. Hun forteller videre at hun er åpen for tips og råd, men at man skal være bevisst over måten man uttaler seg på. *«Noen snakker jo til deg som om du ikke vet hva du driver med, og det for meg er en stor fornærmelse»* Hvor mye hun lar menneskene rundt påvirke hennes oppdragelse er avhengig av tilknytningen hun har til de personene. Elin forteller at hennes oppdragelse ikke blir påvirket av venner, da hun ikke omgås dem. Kollegaer prater hun bare med på jobb og da helst jobberelaterte saker. Hun nevner derimot at hun har blitt påvirket av mannen sin.

«Selv om det var jeg som på en måte ting meg av barna, så fikk jeg ikke gjøre det på min måte. Han ville at ting skulle bli gjort på en viss måte, og sånn ble det bare, fordi mannen hadde sisteordet. Jeg sier alltid at jeg var heldig med mine foreldre. Mens mine barn er ikke så heldige med sine» (Elin)

Resten av informantene uttrykker at de ikke lar seg påvirke i stor grad av familie og nettverk, da de ønsker å oppdra barna slik de mener er rett. De nevner at innblanding av nettverket rundt er greit til en viss grad, men at de til syvende og sist gjør slik det passer dem best. *«Jeg prøver egentlig å bare ta ting som det kommer» Anila.*

Kapittel 5: Drøfting av funn

I forkant av studien hadde jeg en forforståelse om at synet på barneoppdragelse blant mødre som er oppvokst i Kosovo og mødre som er oppvokst i Norge, ville være forskjellig. Det å vokse opp i Kosovo er en helt annen verden enn det å vokse opp i Norge, *trodde jeg*. I tillegg var jeg sikker på at alle de eldre mødre skulle ha omtrent samme type oppvekst, da de vokste opp på samme tid og i Kosovo. Der tok jeg også feil. Mine funn viser til at det er flere likheter enn forskjeller blant de to aldersgruppene. Det viste seg også å være noen forskjeller innad i hver aldersgruppe. Era som vokste opp i Kosovo, hadde et mye «friere» liv enn det Anila, som vokste opp i Norge, hadde. Samtidig skiller Era og Elin sin oppvekst seg fra Elsa sin, da Era og Elins familier oppfordret til skolegang, mens Elsa måtte slutte i 8. klasse.

For de yngre informantene som har vokst opp i Norge, viste funnene at Alma og Agnes fikk lov til å gjøre mye mer og hadde det friere enn Anila. Årsakene til dette kan ikke jeg si noe om med utgangspunkt i mine data, da det er mange faktorer som spiller inn i den enkeltes liv. Men mine data kan brukes til å eksemplifisere at «kultur» er komplekst, og at «albansk kultur» ikke kan defineres eller spesifiseres til en bestemt form, da albanske familier har ulikt syn på hvilke kulturelle normer og verdier som ligger til grunn for deres oppdragelse. Selv om de ble oppdratt på ulike måter, fremstår informantene som samstemte i sin forståelse og oppfatning av barneoppdragelse av egne barn. I dette kapitlet skal jeg drøfte deres syn i lys av de teoretiske perspektivene jeg redegjorde for i kapittel 2.

Del 1: Kulturell og historisk kontekst for informantenes opplevelser og erfaringer med barneoppdragelse

Familiestrukturen i Norge og blant albanere

I dag finnes det et mangfold av familietyper, da familiemønstrene har endret seg betraktelig de siste tiårene i Norge. Forståelsen av hva en familie er, har også endret seg. Storfamilie er erstattet av kjernefamilien, der foreldrene fikk hovedansvaret for den grunnleggende oppdragelsen (Bø, 2018, s. 114). Dette kan man også se i informantenes familiestrukturer. Albanere inngår som oftest i tradisjonelle storfamilier, der familiemedlemmene er underlagt et hierarki som sier noe om hvilken rolle og plass du har i familien. Familiene er kollektivistisk orienterte, som betyr at fellesskapets interesser settes framfor enkeltindividets interesser. Familiestrukturen blant albanere er sterkt preget av tradisjonelle og patriarkalske normer, der

menn har den mest dominante rollen i familien (Landinfo, 2015). Selv om tradisjonelle og kollektivistiske verdier fortsatt er viktige for informantene, virker det som de og deres familie også er reflekterte omkring hva som kjennetegner den «norske» individualistisk orienterte tankegangen, og de har innpasset en del av dette i eget familieliv.

Gruppen med mødre i alderen 40-50 år forteller at de kommer fra store familier med opptil 15 familiemedlemmer. Her inngår kun mor, far og søsken. De forteller at familietid var viktig gjennom oppdragelsen, da de til tider kun oppholdt seg med andre barn i familien eller slekten. Søsken, kusiner og fettere ble ansett som de nærmeste «vennene» deres. Informantene i alderen 25- 30 år har derimot maksimum tre søsken hver. Deres nærmeste er fortsatt besteforeldre, fettere og kusiner, og familietid er viktig. Forskjellen i størrelsen på familiene blant de unge og de eldre mødrene skyldes trolig flyttingen til Norge. Man får ikke like mange barn her, og man venter gjerne til man er eldre med å få barn (Bø, 2018, s. 144). Selv om besteforeldre fortsatt har stor betydning og regnes som nærmeste familie, virker det som de har en annen rolle og funksjon for de yngre her i Norge enn i Kosovo da de eldre mødrene vokste opp. Innenfor kollektivismen tenker man at barneoppdragelse er hele den utvidede familiens ansvar. Informantene forteller at besteforeldre og andre slektsmedlemmer skal gi omsorg og varme, og ellers praktisk hjelp hvis det trengs. Analysen av funn viste at spesielt de yngre mødrene ønsket *innspill* fra besteforeldre, allikevel var de tydelige på at hovedansvaret for barneoppdragelse var deres eget.

Respekt for de eldre

En annen fellesnevner blant informantene er at de gir uttrykk for at respekt og høflighet er verdier de har blitt oppdratt til, og som de vektlegger i sin oppdragelse av egne barn. Betydningen av respekt og høflighet er også vesentlig i samhandlingen med andre i nærmiljøet.

Som tidligere nevnt er samholdet i familien viktig i kollektivistisk kultur. Man skal respektere de eldre, og vende seg til dem om råd og veiledning. Eldre blir assosiert med visdom og autoritet. Alder er viktig, da det sier noe om hvilken posisjon man har i familien. I Norge legges det vekt på utvikling og erfaring, og barn skal lære av hverandre. Hagen og Qureshi (1996) nevner at respekten for de eldre innebærer lydighet uten nødvendigvis underkastelse eller fiendtlighet, fordi aksepteringen av autoritet og lydighet er tilknyttet autoritetens evne til å gi varme og omsorg (s. 152). De tar utgangspunkt i pakistanske familier, men man finner dette også i albansk kultur og albanske familier. Emine forteller at det var flere ting hun ville

gjøre, men som hun ikke gjorde, fordi hun ønsket å «høre» på foreldrene sine, da deres ønsker og meninger var viktigst. Hagen og Qureshi (1996) skriver at det stilles krav om korrekte handlinger, og respekt for foreldre som foreldre. I barneoppdragelsen er selvkontroll en sentral verdi. Barn blir lært opp til å beherske sine lyster, og styres i retning av fellesskap (s. 152). Mange av informantene forteller det samme, der deres ønsker og interesser måtte legges til side, fordi storfamilien ikke støttet opp om det.

Selv om alle informantene mener at respekt er en viktig verdi, er det en liten forskjell blant de to aldersgruppene. De eldre mødrene mener man skal respektere de eldre, *fordi* de er eldre og dermed vet best. De yngre mødrene mener også at man skal respektere de eldre, men at de ikke nødvendigvis vet best hele tiden, og at man derfor skal kunne si ifra dersom de er uenige. Dersom man føler at man blir feilbehandlet, skal man kunne stå opp for seg selv, men på en respektfull måte. De fokuserer på at respekt går begge veier, og at det ikke er ensidig slik det var da de vokste opp. Resultatet av for mye respekt kan føre til at man kanskje blir redd og til slutt ikke tør å snakke. Informantene vektlegger derfor åpenhet mellom foreldre og barn som viktig verdi i deres barneoppdragelse.

De eldre informantene uttrykker videre at det er mer respekt i Kosovo enn i Norge, spesielt respekten for de eldre. Hylland Eriksen og Sajjad (2020) skriver at en utbredt holdning er at nordmenn ikke tar seg godt av sine eldre, ved at de ofte blir sendt på sykehjem eller lar dem bo alene. Dette kan være delvis sant, men man har også sett at mange, spesielt kvinner, sliter seg ut i rollen som mor, yrkeskvinne og omsorgsperson for sine foreldre eller svigerforeldre (s. 198). Dette har endret seg opp gjennom årene, og man begynner å se flere eldre med minoritetsbakgrunn på sykehjem i Norge. Årsakene til dette kan være alt fra praktiske årsaker, generasjonskonflikter, og norsk kulturpåvirkning, der eldre har en annen posisjon i det norske samfunnet (Hylland Eriksen og Sajjad, 2020, s. 199).

Selv om informantene ikke spesifikt tar opp dette med å sende eldre på sykehjem, tenker jeg at deres definisjon av respekt er preget av den norske kulturen. Salole (2018) skriver at i individualistisk orienterte samfunn er ærlighet og direktehet tegn på respekt (s. 105). Skytte nevner at i Norge er alle mennesker likestilte, og hvem som helst kan ytre sine meninger. Man har muligheten til å stå opp for seg selv, noe man også blir oppfordret til gjennom hele livet, uavhengig av hvilken rolle og plass man har i familien (2018, s. 92-93). De yngre mødrene er bevisst over dette, og kan derfor mene at respekt skal være gjensidig i en relasjon. I Kosovo derimot skulle man ikke snakke tilbake til den voksne, da dette ble sett på som respektløst.

Salole (2018) skriver videre at i kollektivistiske samfunn setter man ikke spørsmålstegn ved autoritetens utsagn, og man viser respekt ved å ikke argumentere (s. 104).

Familie versus nettverk

Funnene viste videre at de yngre mødrene vektla samspill med andre enn biologisk familie, slik at andre nettverk viste å ha betydning for hvordan de reflekterte omkring og erfarte normer og verdier for barneoppdragelse. I kollektivistiske samfunn er nettverk meget viktig. Dette er forhold mellom mennesker og samhandlingen mellom dem. Som barn er det begrensede muligheter for hvem man velger å omgås med. Utviklingen deres er avhengig av menneskene i familien man er født i. Fyrand (2010) skriver at som voksne mennesker har man muligheten til å selv velge relasjoner, og at man da selv skaper sitt sosiale nettverk. Dette betyr at man har styringen for valg av personer som har de ressursene vi trenger. «Vårt sosiale nettverk består av relasjoner som bidrar med ressurser i vårt liv slik at vi kan mestre livets utfordringer på en konstruktiv måte» (Fyrand, 2010, s. 37). Det at besteforeldre og andre slektsmedlemmer ikke har samme funksjon som før, kan ses i lys av at informantene i dag «velger» hvilke relasjoner de skal samhandle med. I Norge er man kanskje ikke like avhengig av andre familiemedlemmer, slik man er eller var i Kosovo, der man måtte ta hensyn til alles meninger om barneoppdragelse. Man har derfor friheten til å velge litt som man vil, og bruke de ressursene man anser som nødvendig.

Informantenes fortellinger om Kosovo var fortellinger om et samfunn der man var forventet å ta hensyn til alles meninger, og hvor man ofte må føye seg for de eldre eller felleskapets meninger, uavhengig om man er enig eller ei. Informantene forteller at de i Norge gjør som de vil, og ikke «bryr seg» like mye om hva andre sier. Nettverket har dermed ikke den kontrollerende funksjon og påvirkningskraften slik det hadde under de eldre informantenes oppvekst. Informantene gir uttrykk for at påvirkningen kommer fra de man har tetteste relasjon til. Fyrand (2010) skriver at vår egen opplevelse av en relasjons betydning er det som betyr noe, og hvilken betydning og funksjon en relasjon har, baseres på hvilke behov og erfaringer man har (s. 107).

Selv om man har muligheten til å velge relasjoner, skriver Fyrand (2010) at familien foretrekkes som første valg både når det gjelder behov for medmenneskelig og økonomisk hjelp. Dette er fordi familien «holder» ut lengst i en omsorgs- og hjelperrolle og som gir den mest langvarige hjelpen. Årsaken til dette er at opplevelsen av forpliktelse fortsatt er størst i våre familiesystemer, noe som utløser hjelp og omsorg (s. 105). Selv om informantene

uttrykker at de selv har siste ordet når det gjelder avgjørelser og beslutninger, vender de seg likevel mot familien dersom de skulle trenge noe.

Fyrand (2010) skriver videre at venner og naboer foretrekkes i visse situasjoner framfor fjerne slektninger, da de gir raskere og mer akutt hjelp enn familie og slektninger (s. 105). De yngre informantene nevner venner som en del av nettverket deres i større grad enn de eldre informantene. En årsak til dette kan være at de eldres «venner» hovedsakelig var andre familiemedlemmer, noe som gjorde at man ikke lærte å forholde seg til andre barn. De eldre informantene forteller at de har noen venner, men at temaer som barneoppdragelse ikke blir tatt opp så mye. De yngre mødrene er oppvokst i Norge, der samhandling med andre foreldre og andre barn er sentralt og viktige for videre utvikling. Relasjonen til venner har en annen betydning for de yngre mødrene, og vennskapet har et annet innhold enn hos de eldre informantene. Gjennom venner får de andre impulser når det gjelder normer og verdier for barneoppdragelse, og venner tar stor plass i nettverket deres.

Sett i lys av begrepet om «etnoteorier» (Tamis- Lemonda, 2003 i: Salole, 2018, s. 140), tolker jeg disse forholdene som noe av bakteppe for informantenes erfaringer fra oppvekst og hverdag som kan ha betydning for de idealer om barneoppdragelse og oppvekst som fremkommer i mine funn. I den neste delen av drøftingen skal jeg gå mer konkret inn på funnene omkring deres syn på barneoppdragelse, og hvordan de har, eller ønsker, å praktisere dette; altså «mødrenes etnoteorier». I tråd med Salole (2018), forstår jeg disse også som at de reflekterer mødrenes oppfatning av foreldrerollen.

Del 2: Barneoppdragelse i «krysset» mellom albanske og norske idealer

Ulikheter i synet på barneoppdragelse i Kosovo og Norge

Albanske familier kjennetegnes som tidligere nevnt utfra en kollektivistisk tankegang. Utfra informantenes beskrivelser av egen oppvekst, antar jeg at deres foreldre benyttet seg av en autoritær oppdragelse. Nielsen (2011) skriver at det er tydelig hvem som er sjefen og at det ofte er far, med mor som nummer to, mens barna har å høre på begge (s. 63). Selv om oppveksten og måten de ble oppdratt på skiller seg, forteller informantene om en oppvekst der foreldrene eller de voksne hadde siste ordet når det gjaldt beslutninger. Foreldrene innførte grenser og regler som barna måtte følge, enten de likte det eller ei. I tillegg var det høye krav og forventninger knyttet til barnas atferd, da deres valg og handlinger representerte hele

familien. Dette betød at barna måtte handle utfra foreldrenes oppfatning av rett og galt, og det de anså som sosialt akseptabelt. Javo skriver at foreldre i kollektivistisk orienterte kulturer praktiserer en autoritær form for oppdragelse enn det som er vanlig i individualistisk orienterte kulturer. Hun mener at nødvendigheten av foreldrekontroll er større i de kulturene der avhengighet, tilknytning og samarbeid med andre i nettverket er hovedmålet for oppdragelse (2010, s. 69).

De eldre informantene forteller at det var viktig for foreldrene at barna deres gikk på skole. De skulle ikke bare gå på skole, men også gjøre det bra. Gode karakterer og prestasjoner var forventet, og man fikk som regel ikke ros for disse prestasjonene. Som tidligere nevnt kjennetegnes autoritær oppdragelse ved at man har høye forventninger til barnet og lav respons i forhold til barnets behov (Nielsen, 2011, s. 60). Det at barna ikke får ros for gode skoleprestasjoner er i mine øyne et tegn på slik oppdragelse. I albansk kultur roses man ikke får noe man *skal* gjøre. En av informantene forteller blant annet at hennes barn ikke får lommepenger for å rydde egne rom, da dette er noe de *skal* gjøre *uansett*. Forventet atferd blir dermed ikke belønnet. Atferd som ikke er akseptabelt blir veldig tatt hånd om, ofte ved bruk av fysisk straff som jeg kommer tilbake til senere i kapitlet. Kveller poengterer at i en slik oppdragelse viser foreldrene barna lite varme og bruker mer energi på å korrigere barnas negative sider enn på bekrefte deres positive egenskaper (2007).

Andre tegn som kan indikere en autoritær oppdragelse, er også å se blant de yngre informantene: De forteller at deres foreldre brukte en mer «tough love»-tilnærming og at ulike temaer som kjæresten eller festing ikke kunne tematiseres. Javo (2010) skriver at innenfor autoritær oppdragelse viser foreldrene mindre direkte varme og omsorg for barnet. De oppmuntrer heller ikke til diskusjon om ting (s. 57). På den ene siden kan slik «tough love» virke som en form for kjærlighet, til en viss grad. Barn har ikke erfaringsgrunnlag til å vite bedre, og trenger derfor hjelp til å forberedes på livet og livets realiteter. På den andre siden kan en slik tilnærming ha negative konsekvenser, dersom det går utover barnet fysisk og psykisk.

Foreldrenes oppdragsstil må imidlertid også forstås innenfor den historiske, sosiale og kulturelle kontekst den utspiller seg i, og den «etnoteori» de kanskje har utviklet med det som utgangspunkt (se ovenfor). Utfra informantenes beskrivelser av Kosovo og albansk kultur, kan man anta at foreldrene ikke hadde noe annet valg enn å benytte seg av en autoritær oppdragelse. Kosovo er et fattig land, og krigen satte sine spor, noe som gjorde og fortsatt gjør at mange har hatt «overlevelse» som hovedfokus. De eldre informantene forteller at det

var dårlige levekår og få ressurser til å skape et godt liv. Det å skulle leve i overlevelsesmodus og aldri vite om man har nok til å forsørge familien eller det å skape et trygt miljø for barna, kan føre til at det blir lite tid til selve barnet og deres behov. Barnet blir derfor overlatt til seg selv, noe informantene også påpeker, der de sier at foreldrene hadde nok med sitt å gjøre. Man gjør derfor det man kan og slik man er blitt opplært av egne foreldre i tro om at det er den beste måten.

Oppsummert indikerer altså funnene at informantene på tvers av alder og oppveksterfaringer, finner at den albanske kulturen vektlegger idealer som hierarki/foreldre bestemmer, respekt, prestasjoner og forventninger om å yte og gjøre det «rette». I det norske samfunnet har de erfart andre idealer, slik som individuelt fokus, mer frihet, åpenhet og dialog, mindre respekt for autoriteter.. Det er imidlertid viktig å poengtere at innenfor en slik «kontrasterende» beskrivelser av idealer, viser funnene at det likevel har vært rom for *variasjon*. Funnene viste for eksempel at de eldre mødrene hadde erfaringer med frihet, reising og å være et individ. Det er heller ikke selvsagt at alle norske foreldre har en autoritativ stil, da det finnes autoritære «norske» også. Det er derfor viktig at kontrasten som tegnes mellom de to landene, ikke forstås som et svart-hvitt bilde uten nyanser.

Å finne balansen

Informantene mener uansett «norsk» eller «albansk» kulturs betydning for oppdragelse, er foreldre opptatt av det samme målet: Oppdragelsen skal føre til noe bra for barnet. Barnet skal klare å mestre ting på egen hånd, skaffe seg god utdanning og jobb, være høflig og vise respekt for andre mennesker. Men som funnene viser, erfarer informantene at metodene for hvordan foreldre oppnår dette, er ulikt. Innenfor kollektivistiske samfunn skal barnet prestere innenfor de rammene samfunnet har bestemt, og ut fra *felleskapets* interesser. Funnene indikerer hvordan informantene i den norske konteksten har prøvd å innføre en mer autoritativ oppdragelsesstil, noe som er vanlig i mer individualistiske orienterte land. Som vist i kapittel 4, mener de at denne formen for oppdragelse er vanlig i Norge, og at barn av den grunn har det «bedre» her. Javo nevner at i individualistiske kulturer der individuell uavhengighet og selvhevdelse er hovedmålet, vil den autoritative oppdragelsesformen som legger vekt på forhandlinger, dialog og lydhørhet for barnets ønsker og meninger, være mer formålstjenlig (2010, s. 69)

Under intervjuene opplevde jeg at noen av de eldre mødrene brukte ord som «ønsket», «ville» og «håpet» mens de beskrev sin form for oppdragelse av egne barn: «Jeg ville at barna mine

skulle være frie» eller «jeg ønsket at barna mine skulle bli selvstendige». Allikevel kunne de møte hindringer for å praktisere en slik form for oppdragelse, noe som for eksempel informanten «Elin» berører når hun sier at hvis det ikke hadde vært for den «albanske mentaliteten om at mannen vet best», hadde barna hennes blitt oppdratt på en annen måte. Frihet, selvstendighet, det å kunne oppleve ting og rom for å feile var viktige verdier hun ville videreføre, men ikke fikk muligheten til, til tross for at hun oppdro barna sine i Norge, der disse verdiene er «vanlige». I dette tilfellet sto andre kulturelle normer i veien for å utforme en slik oppdragerstil, nemlig hierarkier og maktforhold mellom kjønn. Uten at hun selv ønsket det, ble «Elins» oppdragerstil dermed mer lik den hun selv hadde vokst opp med; den autoritære. Idealet om frihet og selvstendighet er ikke desto mindre noe som resten av informantene forteller at de har som verdier de lever etter og prøver å oppdra sine barn med. Frihet handler ifølge Strømøy (2015) om muligheten til å realisere seg selv og å være seg selv. Barnet, spesielt, må få nok frihet til å lære av egne handlinger og erfaringer, slik at de kan få mestre det å stå på egne bein (s. 39).

I møte med «norsk» kultur og oppdragerstil har informantene forsøkt å innføre en mer autoritativ oppdragelse for sine barn. Men de opplever at deler av denne oppdragelsen fortsatt bærer preg av det de selv har vokst opp med – med tanke på kollektivistiske idealer, hierarki mellom kjønn og oppdragelsesstil. Som vist i forrige kapittel, forteller de eldre mødrene om en oppvekst der det å få seg god utdanning og bra jobb var viktig. De yngre informantene vektla ikke dette som like viktig når de omtalte oppdragelse av egne barn. De yngre syntes å være mer opptatt av at barna skal bli selvstendige velfungerende mennesker, vise høflighet og respekt, og lære av egne feil. Nielsen (2011) skriver at innenfor en autoritativ oppdragelsesstil vil ikke barnet bli straffet dersom de mislykkes med noe. Barnets innsats blir møtt med anerkjennelse, og gode forsøk applauderes. Foreldre som benytter seg av en autoritativ oppdragelsesstil forstår at et barn må trene innenfor gitte rammer for å lære seg å ta gode beslutninger, og vil underveis tilby veiledning hvis det trengs (s. 62).

En annen forskjell som fremkom i intervjuene, var at de yngre mødrene var mer åpne og detaljerte i beskrivelsene av egen oppvekst sammenlignet med de eldre. Jeg har inntrykket av at de eldre mødrene har slått seg til ro med måten de ble oppdratt på, og tenker at «jaja, det bare var sånn på den tiden», mens de «yngre» mødrene har et sterkt ønske om at de samme mønstrene ikke skal gjenta seg. Jeg antar at ved å vokse opp i Norge, har de yngre mødrene blitt enda mer påvirket og mer direkte sett og erfart hvordan andre barn blir oppdratt kanskje sammenlignet dette med egen oppvekst. Norge er et flerkulturelt land, som betyr at det vil

foreligge ulike normer og verdier for synet på barneoppdragelse. De eldre mødrene vokste opp i et mer «monokulturelt» samfunn, og hadde ikke samme mulighet til å se og erfare andre måter å utøve oppdragelse og foreldrerolle på, noe som kan være grunnen til at de er mer tilbaketrukkne i beskrivelsene sine.

De yngre informantene legger et stort fokus på det å vise barnet masse omsorg og kjærlighet, samt vie tid til barna sine. I et individualistisk syn er åpenhet, samarbeid og dialog med barn viktig. Informantene mener at i Norge prater man med barna sine om alt, noe de også ønsker å gjøre med egne barn. Det skal være åpenhet om temaer som mensen, sex, alkohol, kjærester og guttevenner. Dette leder meg over til to temaer som ble analysert fram som uttrykk for mer negative sider ved oppdragelseskulturene informantene fortalte om, og som jeg skal drøfte i det følgende.

Kjønn, respekt og ære

I noen kollektivistiske samfunn er ære et sentralt begrep. «Ære er den anerkjennelse som en person blir tillagt, ikke bare av seg selv, men også av samfunnet for øvrig» (Dahl, 2018). Dette handler om at det er viktigere å bevare familiens ansikt, enn det er å bevare eget. Ens handlinger vil derfor representere hele familien. Eksempelet med jenter som drikker alkohol, vil i noen kulturer føre til at familiens ære blir krenket, da dette ikke er passelig for jenter. Salole (2018) skriver at i noen kulturer der ære er viktig, har menn mye mer makt enn kvinner. Det at en jente drikker seg full, vil utfordre mannens autoritet, og kan være med å vise at hans plass i hierarkiet ikke har noe betydning. Det at man ikke fikk ha kjæreste kan knyttes til at mennene skulle beskytte kvinnenens seksuelle ærbarhet (s. 107).

Informantene gir uttrykk for at barna deres skal få friheten til å velge som de vil når det kommer til slike ting, uten å tenke på hva andre vil si. Bevaring av ansikt og ære blir ikke like vektlagt i informantens oppdragelse. Der man i albansk kultur ikke fikk lov til å ha kjærester eller guttevenner, eller ikke en gang lærte hva en tampong var, er dette i norsk kultur «vanlig».

De yngre informantenes vektlegging av at man skal være forelder, men også en venn, er illustrerende for en autoritativ oppdragelsesstil. Som nevnt ovenfor, er det også her viktig med en kritisk og nyansert tolkning av funnene, slik at man ikke bidrar til å skape reduserende, essensialiserte bilder av «norsk» og «albansk» kultur. Funnene mine viser at noen av de eldre hadde også opplevd samme type frihet, der de f. eks fikk reise, være med venner og ha guttevenner.

Informantene er i tillegg opptatt av rutiner og grensesetting, men der de selv som barn ikke ble forklart bakgrunn for grensesetting, ønsker de yngre mødrene å utvikle dette i samspill med barna. Foreldre som utøver en autoritær oppdragelsesstil, forklarer sjelden motiver eller moralske prinsipper som ligger til grunn for ulike avgjørelser. Likevel krever de lydighet (Kvello, 2007). Det kan synes som at de yngre informantene har tatt et steg bort fra dette, og bruker dermed tid på å forklare barnet regler og hvorfor grenser er viktig. De tilnærmer seg dermed en mer autoritativ oppdragelsesstil som kjennetegnes ved at barn blir oppmuntret, støttet og veiledet når de lærer å utvikle ferdigheter. Barnet gis plikter og grensene settes tydelig ut fra utviklingsorientering, altså hvordan barnet best stimuleres til å utvikle et bredt repertoar av mestringsstrategier, slik at det utvikler selvstendighet (Kvello, 2008, s. 162). Kvello (2007) skriver at innenfor autoritativ oppdragelse er foreldre positive og forklarer sammenhengen mellom handlinger og overordnede prinsipper. Mine funn viste også at informantene mener at grenser er viktig, da det ikke skal komme som et sjokk når barna blir eldre. Dette er i tråd med Strømøy (2015) som skriver at barnet trenger grenser eller rammer for å lære til å fungere i forhold til seg selv og andre (s. 40).

Et annet aspekt ved kulturelle forestillinger om kjønn, ære og hierarkier som jeg også synes er interessant å trekke frem fra funnene, er de av mødrene som opplever at deres mann og/eller familie har hatt makten til å bestemme oppdragersstil. Et eksempel er «Elin» (se ovenfor) som ikke fikk utfoldet den stilen hun ønsket for sine barn, noe hun relaterte til en «albansk mentalitet om at mannen vet best»

Oppdragervold?

Sammenvevd med kulturelle og sosiale normer for oppdragelse, respekt og ære, viste informantene til et trekk ved oppdragelse og oppvekst som de vurderte som negativt, det de omtalte som vold. De trakk linjer mellom det som ble omtalt som «tough love», respekt i den forstand at du «skulle være redd den voksne», som informanten «Alma» sa, og fysisk avstraffelse ved brudd på normene. Informantene forteller at vold ikke er noe de har ønsket og ønsker å videreføre i oppdragelsen av egne barn, da flere har gått gjennom det selv. De mener det er skadelig for barnet, og at det finnes bedre måter å oppdra et barn på. Årsakene til hvorfor man som foreldre utøver vold mot sine barn er komplekse, og det er stor forskjell i hva man definerer som vold. Isdal definerer vold som «enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlinger skader, smerter, skremmer, eller krenker, som får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil» (2000).

Ifølge Aadnanes operer man med fire eller fem typer vold: fysisk vold, psykisk vold, seksuell vold og «neglect» eller forsømmelse (2020, s. 34). Disse kategoriene tar utgangspunkt i WHO sin definisjon av child maltreatment:

«Child maltreatment is the abuse and neglect that occurs under 18 years of age. It includes all types of physical and/or emotional ill-treatment, sexual abuse, neglect, negligence and commercial or other exploitation, which results in actual or potential harm to the child's health, survival, development or dignity in the context of a relationship of responsibility, trust or power» (WHO, 2016)

Definisjonen sier ikke noe konkret om hvilke handlinger som regnes som vold og omsorgssvikt. Aadnanes poengterer at det sentrale med definisjonen er at den må dekke ulike standarder og forventninger mellom ulike kulturer verden over. Det er utfordrende å etablere absolutte internasjonale konvensjoner som reflekterer de komplekse omstendigheter barn i verden lever under (2020, s. 35).

Mine funn har vist hvordan informantenes meningsdannelse, deres «etnoteorier» omkring oppvekst og oppdragelse, er formet av erfaringer om forskjeller i Norge og i Kosovo. Ifølge Skytte (2019) kan også fysisk avstraffelse av barn forstås ut fra idealtypene om kollektivistisk og individualistisk livssyn. I kollektivistiske orienterte familier representerer enkeltindividets handlinger hele familien. Dette betyr at hvis et barn viser dårlig oppførsel, blir hele familien utsatt for kritikk. Dette er fordi man mener at hele nærmiljøet utgjør familiens sosiale sikkerhetsnett med hensyn til økonomi, psykisk helse og annen støtte (s. 101- 102) Oppdragelsen av barn er hele familiens ansvar.

I en individualistisk orientert familie er formålet med fysisk avstraffelse at barnet skal internalisere moralske handlinger overfor seg selv og føle skyld. Barnet skal forstå at avstraffelsen er rettferdig, at det anerkjenner hva det har gjort, og at barnet gjennom dette internaliserer moralske holdninger overfor seg selv (Skytte, 2019, s. 101-102). På spørsmål om hvilke konsekvenser man fikk dersom man ikke hørte på foreldrene sine, forteller Elsa at man ble slått og fikk kjeft. Man fikk heller ikke gå ut, ha med venninner hjem eller være med venninner ute. På samme spørsmål om hva konsekvensene ville blitt i Norge, forteller hun at her ville man bare fått husarrest, og at man ikke utøver vold her. «Elsa» fortalte videre at for henne var det normalt å bli slått, for det var slik hun ble oppdratt. Det var ikke før hun kom til Norge at hun merket at noe var annerledes.

Informantene i min studie fokuserer mest på at vold er den *fysiske* vold. Men jeg vil samtidig hevde at det må også være snakk om *psykisk* eller latent vold. Når «Alma» forteller at det var et mål å være redd den voksne, mener jeg det er uttrykk for dette. Som barn visste hun at fysisk avstraffelse var mulig om normene ble brutt, og denne kunnskapen kan i seg selv være skremmende og betegnes som latent vold (Isdal, 2000).

Synet på barn er forskjellig i ulike deler av verden. Fjelltun påpeker at kollektivismen ikke nødvendigvis fører til mer vold i oppdragelsen, og at man skal være forsiktig med å fremstille minoritetsforeldre som spesielt strenge (2016, s. 72). Igjen viser dette til kompleksiteten kultur har. I begynnelsen av kapitlet nevnte jeg at det kunne være flere faktorer som førte til at man benyttet seg av en autoritær oppdragelse. På samme måte mener jeg at det ligger flere faktorer til hvorfor man utøver vold. Ifølge Fjelltun er noen av disse faktorene vanskelige levekår, der man er avhengig av trygd og sosialhjelp, uten arbeid, og lav utdanning. Traumatisering kan også være en viktig årsak til hvorfor det utøves vold mot barn. Innvandrere som har migrert til Norge kan ha opplevd traumatiske opplevelser i egne hjemland og under flukt (2016, s. 73). De eldre informantene forteller at deres oppvekst var preget av krig og dårlig levekår, og at dette også var årsaken til at de flyttet til Norge. I Norge har man muligheter og ressursene til å tilegne seg kunnskap om andre oppdragelsestilnærminger, som vil være nyttige for barnet. Foreldre får tilbud om veiledning og hjelp atferdsregulering, som gjør at man ikke trenger å ty til vold.

De eldre mødrene understreket mange ganger at de mente at barn i Norge mye lykkeligere, fordi man ikke utøver vold her. Jørgensen og Van der Weele nevner at i etniske minoritetsfamilier er toleransen for fysisk vold ofte annerledes enn i norsk kulturell kontekst (2009, s. 62). Selv om religion ikke blir presisert her, tenker jeg at mange blander toleransen for fysisk vold og det som er *vanlig*. Mange steder i verden oppfattes vold som et nødvendig onde i en god oppdragelse, slik det også ble oppfattet i Norge for bare noen få tiår siden (Jørgensen og Van der Weele, 2009, s. 62). Årsaken til hvorfor man kanskje antar at dette er vanlig og tilgir det en kulturell betydning hos minoritetsgrupper, er fordi man *ser* det kanskje mer blant disse gruppene. Man hører om det i ulike nettverk og ser det også i media. Dette kan medføre til at man tror at vold ikke forekommer i etniske norske hjem, og at det dermed fører til et skille mellom kulturene.

Det er viktig å presisere at vold ikke kan forklares ut fra kultur eller etnisitet, da bruk av vold forekommer i alle samfunnslag og miljøer. Javo (2010) skriver at innad i hver enkelt kultur vil det finnes variasjoner i foreldres ideer om barn og oppdragelse. Foreldres mål og idealer i

oppdragelsen kan ikke bare forstås ut fra de underliggende verdiene som finnes i deres kultur, men må forstås utfra de økologiske og sosio-strukturelle forandringene som skjer i samfunnet rundt dem (s. 64).

Kapittel 6: Oppsummering

Denne masteroppgaven er en kvalitativ undersøkelse som omhandler kulturelle og sosiale normer for oppdragelse blant et mindre utvalg mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge. Formålet har vært å undersøke deres erfaringer fra egen oppvekst, deres oppfatninger av hvordan barneoppdragelse ble praktisert i Kosovo versus Norge, samt hvordan de selv har ønsket å oppdra egne barn i skjæringspunktet mellom ulike idealer og praksiser.

Utgangspunktet for undersøkelsen var eksisterende kunnskap på feltet om utfordringer for barn som vokser opp i slike «krysskulturelle» kontekster, der jeg fattet interesse for hva slags utfordringer som også foreldrene kan oppleve. Jeg ble derfor opptatt av «kulturens betydning» for synet på barneoppdragelse, og utviklet følgende problemstilling: *Hvilke erfaringer har mødre med bakgrunn fra Kosovo om barneoppdragelse, både fra egen oppvekst og i sin egen rolle som forelder?* Jeg ønsket blant annet å finne ut av hvordan de opplever normer og forventninger om oppdragelse i Norge, og hvilke idealer de har valgt å bevare eller legge fra seg når de skulle selv bli forelder. I tillegg ønsket jeg å se om familie og andre nettverk har innvirkning på hvordan de tenker og praktiserer omkring barneoppdragelse.

Studien behandlet seks semistrukturerte intervjuer, som ble analysert ved hjelp av Malterud tilpassing av Giorgis fenomenologiske analyse. Analysen resulterte i temaene bakgrunn, jobb og utdanning, oppvekst, å selv bli mamma, kulturforskjeller, og nettverk. Disse temaene dannet strukturen for presentasjonen av funn, og i det kapitlet er det informantenes selvforståelse og meningsdannelse som kommer til uttrykk. Den teoretiske tolkningen av funnene er gjort i lys av teorier om kultur, barneoppdragelse, oppdragsstil og foreldrerolle, samt nettverk.

Drøftingen av funnene har tatt utgangspunkt i en forståelse av informantenes egen bakgrunn og oppvekst som grunnlag for utvikling av egen «etnoteori» for det å selv skulle bli forelder og finne sin oppdragsstil. Funnene viser hvordan historie, migrasjon, syn på familie, nettverk og verdier som ære, respekt, hierarkier og makt ble trukket fram som betydningsfulle for hvordan informantene forstår seg selv og sin rolle i dag. Ut ifra dette drøftet jeg hvordan informantenes syn og refleksjoner på barneoppdragelse er formet, og hvor de forhandler fram en stil som de ønsker skal fjerne seg fra en autoritær til en mer autoritativ oppdragerstil. Denne stilen utformer de i takt med erfaringer de har gjort i møte med det de opplever som den «norske, individualistiske» stilen hvor barnet anerkjennes som en mer selvstendig aktør

som skal veiledes med dialog og forståelse. De kan likevel møte på barrierer i tilfeller der den «albanske mentaliteten» for å bruke deres egen formulering, kan få forrang.

Avslutningsvis vil jeg trekke fram at til tross for innvendinger og kritikk av det «albanske», er det interessant at også de yngre informantene gjerne ser at deres barn en dag blir sammen med en fra Kosovo, for både å bevare og å utvikle sine tradisjoner. Dette forteller noe om at når informantene snakker om barn, oppvekst og oppdragelse, er deres svar også knyttet til det å fortelle fram en identitet som «albanske». Funnene viser hvordan de ser seg selv som del av en større kulturell og historisk sammenheng, hvor de ønsker å både bevare det de kom fra, samtidig som de vil ta med seg og videreutvikle oppdragelsesformer i tråd med det de erfarer som bra med hverdagslivet i Norge. Det synes derfor viktig å forstå hvordan de navigerer og finner sin stil i dette «krysset», og funnene understreker betydningen av å ikke redusere foreldre, barn og oppdragelsesstiler til bare et «produkt av sin kultur». Informantene har erfart variasjoner innenfor de overordnede rammene, samt at deres refleksjoner er illustrerende for hvordan man kan stille seg både kritisk og med bevissthet omkring de valgene man har gjort og det livet man lever.

Studiens styrker og begrensinger

Som drøftet i kapitlet om metode og kilder, er det ikke et mål for oppgaven at den kan generaliseres, men i kvalitative studier vil man gjerne snakke om studiens «troverdighet», og det gjøres ved åpenhet og kritisk refleksjon omkring de valg man har tatt underveis, såkalt «forskerrefleksivitet». Jeg har drøftet dette i metodekapitlet, og jeg har særlig vist til min forforståelse som del av dette. Som jeg har vist, ble jeg for eksempel konfrontert med denne da jeg forsto at jeg hadde forestillinger om at det skulle være mer forskjeller mellom aldersgruppene jeg intervjuet. For meg har det å bruke teorier for å tolke funnene, vært en måte å distansere meg fra egen forforståelse.

Mye av styrken i denne oppgaven vil ligge i intervjumaterialet. Studien viser til informantenes subjektive opplevelser og erfaringer, der de gir et innblikk av «kulturens betydning» for synet på barneoppdragelse. Disse beskrivelsene og refleksjonene ble viktige elementer som behandles i studien. Materialet viser at informantene er samstemte på tvers av generasjoner, men at «kultur» innimellom trumfer «generasjon», samt at man ikke må låse mennesker i roller basert på alder og generasjon, da det er mer komplekst enn som så. Med tanke på at kultur ikke kan defineres eller spesifiseres som en bestemt form, viser studien hvilke normer og verdier som vektlegges i deres oppdragelsesstil. Studien kan være med på å gi et innsyn i

hvordan andre albanere har hatt det gjennom sin oppvekst, og hvordan de i etterkant har valgt å oppdra egne barn. Selv om det er få albanere i Norge, kan studien være nyttig og vise til hvordan mennesker med samme bakgrunn opplever kultur i et annet land. Målet er at flere vil relatere og kjenne seg igjen i historiene som blir fortalt her.

Begreper som oppdragelsesstiler, kultur og kollektivism vs. individualisme kan anses som problematiske, da noen ville brukt nyere begrep og forskning om temaet. Jeg har reflektert en del hvorvidt teoriene bidrar til en tolkning av funnene som kan føre til at det skapes eller sementeres et skille mellom «vi» og «de andre», og at andre perspektiv kunne fokusert en mer differensiert forståelse, ved å løfte mer fram av nyanser, kompleksitet og dynamiske dimensjoner. I denne studien har dikotomiene blitt brukt for å forklare hvordan overordnede kulturelle dimensjoner spiller ut på individnivå. Dette har vært til hjelp for å sortere og håndtere de ulike erfaringene informantgruppene beskriver. Studien kan kritiseres, da man mener at slike kulturelle dimensjoner er statiske og unyanserte, og at det fører til forhåndsantakelser basert på generaliseringer av det kulturelle mangfoldet som finnes i dag.

Til tross for dette mener jeg at materialet i studien viser til flere dynamiske dimensjoner, og en såkalt både-og- forståelse. Funnene viste at kulturell bakgrunn, alder og oppvekst ikke nødvendigvis er determinerende for hvordan informantene selv utformet sitt foreldreskap og oppdragerstil. Informantenes fortellinger viste både nyanser i deres oppveksterfaringer, og spesielt vil jeg understreke hvordan jeg finner at de bestreber seg på finne en balanse der de forhandlet fram det de selv vurderte som det beste for barnet – og dette kunne innebære at de plukket fra det albanske og det norske. Med andre ord; deres «etnoteori» låser dem ikke i «en kultur», men er et utgangspunkt for å skape sitt eget i sitt nye hjemland.

Studien sier ikke noe om faktorer som religion, økonomiske og sosiale forhold, geografiske landområder og barnas kjønn. Dette er bakenforliggende forhold som kan påvirke og utgjøre viktige aspekter ved kultur. Selv om dette kan være spennende å utforske, ønsket jeg i denne omgang å kun rette fokuset og oppmerksomheten mot selve rollen som mor i forskjellige aldre og bakgrunn. I etterkant ser jeg at det kanskje hadde vært mer interessant å intervju mor og- datter sammen, for slik å få fram mer av deres dynamikk og samspill, særlig med henblikk på hvordan de sammen ville snakket om og sammenlignet deres oppvekst og oppdragelsesstil. Ved å intervju mødre i 50-60 årsalderen og deres døtre, som også er mødre, kunne man fått frem flere nyanser av hvilken betydning kultur har hatt på deres syn om barneoppdragelse. Jeg har i denne oppgaven heller ikke inkludert mennene – fedrene – men

det kunne også vært et interessant oppfølgingsprosjekt særlig for å forstå mer av aspekter omkring kjønn og hierarkier i familien.

Relevans for sosialt arbeid – betydningen av «kulturkunnskap» i menneskemøter

Som sosialarbeidere er det viktig at man forsøker å forstå både seg selv og andre mennesker ved at man undersøker helheten i det mennesker erfarer. Man forsøker å se hvordan ulike normer, verdier og holdninger påvirker menneskers levemåte, men også hvordan den levemåten påvirkes av sosiale og økonomiske omstendigheter. En av hovedoppgavene sosialarbeidere har, er å kartlegge ressurser og behov for å hjelpe mennesker, men også utsatte grupper å finne løsninger, som gjør at livskvaliteten deres forbedres. Informantene i denne studien fremstår ikke som en «utsatt»-gruppe med bistandsbehov. Informantene fremstår som ganske ressurssterke, der de alle er i jobb og utdanning, og har et solid nettverk rundt seg. Det betyr imidlertid ikke at alle albanske/norsk-albanske mødre har like mye ressurser som akkurat disse informantene. Som nevnt ovenfor er ikke informantene representative for verken en typisk nasjonalitet eller alder.

Det å kaste lys også over en «ikke- utsatt» gruppes erfaringer kan likevel bidra til nyttig kunnskap med tanke på kompetanse om kulturell kontekst og sensitivitet overfor kulturelle aspekter ved brukergrupper generelt, og dette er viktig kompetanse for sosialarbeidere. Studien kan derfor ha sin nytteverdi som eksempel på hvordan sosialarbeidere alltid bør ha en bevissthet om eventuelle komplekse erfaringer og realiteter mennesker med annen bakgrunn bærer med seg. Dette kan føre til at annerledeshet blir møtt med mer åpenhet og toleranse. I tillegg kan det føre til at sosialarbeidere blir bevisste over hvem de selv er, og hvordan deres egne og personlige verdier og holdninger påvirker samarbeidet med andre mennesker. Studien skriver seg derfor inn i et viktig forskningsfelt for sosialfagene – kunnskap om kultur og kulturens betydning for personlige valg kan bidra til bedre sosialfaglige ferdigheter og forutsetninger for å undersøke og forstå andres perspektiver.

Litteraturliste

- Aadnanes, M. (2020) *Vold mot barn og unge i nære relasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Baumrind, D. (1996). *The Discipline Controversy Revisited*. Family Relations.
- Baumrind, D. (1971). *Current patterns of parental authority*. Developmental Psychology.
- Brottveit, G. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder – om å arbeide forskningsrelatert*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bø, I. (2018). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs*. 5. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christensen, A. (2019) *Asylsøkere og flyktninger – psykisk helse og livsmestring*. Redigert av Lien, L., Dybdahl, R., Siem, H., Julardzija, I., Bakke, H. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. 5. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Debesay, J., Tschudi- Madsen, C. (2018). *Migrasjon, helse og profesjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Del Busso, L. (2018). *Å bli en etisk forsker*. I Brottveit, Gudrun (red.), *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder - Om å arbeide forskningsrelatert*. Gyldendal Akademisk.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016) *Retningslinjer for forskningsetikk*. Hentet fra [nhhs-forskningsetiske-retningslinjer.pdf](https://www.nhhs.no/globalassets/forbruker-og-allmennsakssaker/2016-06-22-retningslinjer-for-forskningsetikk.pdf)
- Eide, K., Qureshi, N., Rugkåsa, M., Vike, H. (2009) *Over profesjonelle barrierer: et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal akademisk. Kap 1-6 og kap 11.

- Eines, T. F., & Thylen, I. (2012). *Metodologiske og praktiske utfordringer ved bruk av fokusgrupper som forskningsmetode – med fokus på pårørende som informanter*. Nordisk Tidsskrift for Helseforskning (8)1.
- Eriksen, T., Sajjad, T. (2020). *Kulturforskjeller i praksis – perspektiver på det flerkulturelle Norge*. 7. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Farstad, G. (2004). *Innvandrerkvinner i Groruddalen – mellom idealer for modernitet og tradisjon*. Nova rapport 17/04.
- Fjelltun, A. (2016) *Vold mot barn – teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* i Mevik, K., Lillevik O., Edvardsen, O. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Folkehelseinstituttet – FHI. (2014). *Fakta om sosial støtte og ensomhet*. Hentet fra <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykiskelidelser/sosial-stotte-og-ensomhet---faktaar/>
- Fyrand, L. (2005) *Sosialt nettverk – teori og praksis*. Universitetsforlaget.
- Gilje, N. (2020). *Hermeneutikk som metode – ein historisk introduksjon*. Oslo: Samlaget.
- Hagen, G., Qureshi, N. (1996). *Etnisitet i sosialt arbeid – arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor*. Tano Aschehoug.
- Hanssen, I. (2018). *Helsearbeid i lys av en kollektivistisk og individualistisk organisering av samfunnet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jensen, I. (2013) *Grundbog i kulturforståelse*, 2. utgave. Samfundslitteratur. Hentet fra

<https://books.google.no/books?id=GewghHDHLOsC&printsec=frontcover&dq=grundbog+i+kulturforst%C3%A5else+iben&hl=no&sa=X&ved=0ahUKEwjemYft6ariAhUxxcQBHcsCDEoQ6wEILzAA#v=onepage&q=grundbog%20i%20kulturforst%C3%A5else%20iben&f=false>

Johannessen, L., Rafoss, W., Rasmuss, B. (2018) *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvale, S., Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello, Ø. (2007) *Familier som omsorgsbasis for barn og unge, i Utredning av adferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvello, Ø. (2008) *Oppvekst – om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*. 1. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvello, Ø. (2012). *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Larsen, A., Slåtten, M. (2019). *En bok om oppvekst*. 5. utgave. Fagbokforlaget.

Malterud, K. (2017) *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. 4. utgave. Universitetsforlaget.

Mæland, J., Krokstad, S. (2011). *Sosialmedisin*. Redigert av Mæland, J., Haug, K., Høyer, G., Krokstad, S. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Nielsen, A. (2011). *Foreldrerollen – det er du som er voksen!* Cappelen Damm AS.

NOU 2016:16. (2016) *Ny barnevernslov – sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*.

Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>

Nyland, A. (2018). *Å tviholde på verdier, vaner og tradisjoner kan være ødeleggende for samfunn*. Hentet fra <https://forskning.no/arkeologi-historie-innvandring/a-tviholde-pa-verdier-vaner-og-tradisjoner-kan-vaere-odeleggende-for-et-samfunn/1257589>

Otterstad, A. (2011). *Profesjonsutøvelse og kulturelt mangfold – fra utsikt til innsikt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Salole, L. (2020). *Cross cultural kids – en bok for deg som vokser opp med flere kulturer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet – om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. 3. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Strømøy, T. (2015). *Oppdragelse mellom frihet og grenser*. Cappelen Damm AS.

Sveaass, N., Reichelt Si., Berg, B. (2019) *Asylsøkere og flyktninger – psykisk helse og livsmestring*. Redigert av Lien, L., Dybdahl, R., Siem, H., Julardzija, I., Bakke, H. Oslo: Universitetsforlaget.

Thomassen, M (2016) *Vitenskapkunnskap og praksis*, Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo). (2015) *Albania: familie og ekteskap*. Hentet fra [AlbaniaFamilie-og-ekteskap-5-juni-2015\[698\].pdf](#)

Van Reken, R, Pollock, D., Pollock, M. (2010). *Third Culture Kids – growing up among worlds*. Quercus.

Ylvisåker, S., Rugkåsa, M. (2020). *Krysspress – dilemmaer i sosialt arbeid i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ylvisåker, S., Rugkåsa, M. Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv – sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunn

1. Hvor lenge har du vært i Norge/norsk statsborger?
2. Hva var bakgrunnen for at du/din familie kom til Norge? (dette vil hovedsakelig gjelde for de eldre mødrene)
3. Hvor mange barn har du og hvor gamle er de? Evt om de er gift/sambo/alene/lever sammen med barnas far?
4. Har du utdanning, lønnsarbeid, eller er du hjemmeværende, evt. jobber frivillig?

Din oppvekst

1. Vokste du selv opp med både mamma og pappa (de er fra Kosovo)?
2. Kan du huske noe spesielt omkring hvordan du ble oppdratt? Var det spesielle regler for hva du fikk lov/ikke fikk lov; som barn, som ungdom etc.?
3. Tenker du at du ble oppdratt, eller om deler av oppdragelsen, var påvirket av at dine foreldre kom fra Kosovo? La du merke til noe som var ulikt sammenlignet med 'norske' barn?
4. Når du som voksen ser tilbake; hva slags verdier tenker du at oppdragelsen du fikk satte høyt?

Dine tanker om barneoppdragelse før du fikk barn

1. Når fikk du barn?
2. Hva slags forventninger hadde du til å skulle bli mamma?
3. Mens du var gravid, tenkte du på dette med barneoppdragelse og hva du var opptatt av (viktige verdier for deg i oppdragelse av dine egne barn)?
4. Var ditt syn på oppdragelse preget av at du kommer fra Kosovo/ble oppdratt av albanske foreldre? På hvilken måte i så fall?

5. Har det vært «kulturforskjeller» i synet på oppdragelse som du også ønsket å videreføre, eller som du ikke ønsket å ta med videre i din oppdragelse av dine barn her i Norge? Det kan være både positive og mindre positive ting, har du eksempler?
6. Er dette eventuelt noe du har forsøkt å kombinere? Hvordan har det fungert i så fall?
7. Formidlet dine foreldre hva de synes er viktig når du skulle bli mamma og inn i «oppdragerrollen»? Er deres syn viktig for deg å imøtekomme?
8. Hva slags nettverk har du ellers rundt deg (øvrig familie, søsken, venner, kolleger)? Har dette nettverket påvirket din oppdragelse av barna, i så fall hvordan?

Erfaringer som mamma

1. Hvordan ble det da barnet kom? Er det noe i forståelsen din om barneoppdragelse som er endret fra da du ble gravid til nå? Var det forskjell på «liv og lære»? Ting du tenkte var viktig, men som ikke er det lenger (og omvendt)?
2. Familie: Diskuterer dere mye omkring barneoppdragelse, i så fall hva? Hva er dere evt enige/uenige om? Er det noe som har endret seg i deres relasjon etter at du ble mamma?
3. Nettverk: Diskuterer dere mye omkring barneoppdragelse, i så fall hva? Hva er dere evt enige/uenige om?

Til slutt vil det også være interessant å høre om tanker rundt ulike temaer som det å være russ, overnatting hos venner, det å ha guttevenner og kjærester og festing bl.a.

- Er det noe du ville gjort annerledes hvis du ser tilbake?

Oppsummering

- Kort oppsummering av funn
- Har jeg forstått deg riktig?
- Gi informanten mulighet til å legge til informasjon, dersom de ønsker det

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Kulturelle og sosiale normer for synet på barneoppdragelse – en kvalitativ undersøkelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge”

Jeg er masterstudent i sosialt arbeid, studieretning sosialt arbeid, ved OsloMet-storbyuniversitetet. I min masteroppgave ønsker jeg å undersøke om oppvekst og erfaring fra annen landbakgrunn enn Norge kan innvirke på hva man selv tenker om barneoppdragelse når man selv blir forelder. Jeg ønsker å undersøke dette blant norske mødre med bakgrunn fra Kosovo. Med det mener jeg mødre med foreldre fra Kosovo og som har vokst opp i Kosovo og Norge. Med dette informasjonsbrevet vil jeg derfor spørre om du kunne tenke deg å delta som informant i prosjektet, og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med masteroppgaven er å få en dypere forståelse av «kulturens betydning» for synet på barneoppdragelse og barneoppdragelse i praksis når man selv ble oppdratt av foreldre fra Kosovo, men som forelder selv skal oppdra sitt barn i Norge. Må man som mor «forhandle» mellom ulike idealer for barneoppdragelse og finne en egen balanse i dette, og oppstår det konflikter mellom eldre generasjoners syn, ens eget og det «norske»? Det er videre et mål å undersøke hva slags betydning familie, nettverk, venner har for egne holdninger og praksis.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet – storbyuniversitetet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å kunne besvare min problemstilling i masteroppgaven, er jeg avhengig av å få kunnskap om temaet fra de som selv har erfaring med å være mamma og i en oppdragerrolle her i Norge, men at ens egne foreldre og bakgrunn er fra Kosovo. Jeg ønsker å komme i kontakt med både mødre som har tilbrakt noe av sin barndom og oppvekst i Kosovo og mødre med

foreldre fra Kosovo, men som selv er oppvokst opp i Norge. Du får spørsmål om å delta fordi du er mor til ett eller flere barn og fordi du oppfyller et av disse bakgrunnskriteriene.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil benytte meg av en kvalitativ forskningsmetode i innsamlingen av data til dette prosjektet. Det innebærer at du deltar i et intervju omkring de temaene jeg ønsker å få mer kunnskap om. Varigheten på intervjuene vil være på ca. 1 time og inneholder spørsmål som kun er relevante for besvarelsen av denne oppgaven.

Jeg vil under intervjuet benytte meg av lydopptak dersom du godkjenner det, samt ta notater. Jeg skal ikke samle inn personopplysninger om deg eller andre. Jeg ønsker kun å høre om dine erfaringer og opplevelser. Alle navn, steder og hendelser som det fortelles om, vil bli behandlet konfidensielt. Jeg anonymiserer alt datamateriale, og fiktive navn vil bli brukt i masteroppgaven. Informasjon som samles inn, vil kun benyttes i min masteroppgave og ikke til andre formål. Transkripsjoner og lydopptak vil makuleres og slettes umiddelbart etter avlagt eksamen.

Jeg skal etter planen levere oppgaven 15. mai 2021, og *jeg har derfor et ønske om å foreta intervjuer i løpet av senhøsten 2020.*

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har informert om i dette skrivet. Alle opplysninger behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg og min veileder, førsteamanuensis Sidsel Natland ved OsloMet, som vil ha tilgang til intervjumaterialet.

- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Intervjuene vil transkriberes og lydopptaket deretter slettes.

- Du skal ikke kunne gjenkjennes i den ferdige masteroppgaven. Ingen personopplysninger vil bli publisert, med unntak av bakgrunnen fra Kosovo.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Alle data makuleres når min masteroppgave er avsluttet og eksamen er avlagt. Ingen vil derfor kunne få tilgang til intervjumaterialet etter den tid. Som nevnt ovenfor er innlevering 15. mai 2021, og eksamen vil være avlagt omkring midten av juni.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet – Storbyuniversitetet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- OsloMet – storbyuniversitetet ved Erlinda Shishani på: erlindashishani@hotmail.com eller 94808900.
- Sidsel Natland, veileder: sidsna@oslomet.no
- Ingrid S. Jacobsen, personvernombud ved OsloMet: personvernombud@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Erlinda Shishani, student ved OsloMet – storbyuniversitetet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet” *kulturelle og sosiale normer for synet på barneoppdragelse – en kvalitativ undersøkelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge*” og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervjuet
- at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet 15.05 .2021

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet 15.05.2021

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Kulturelle og sosiale normer for synet på barneoppdragelse – en kvalitativ undersøkelse blant mødre med bakgrunn fra Kosovo og Norge”

Referansenummer

201079

Registrert

02.11.2020 av Erlinda Shishani - s314381@oslomet.no

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Sidsel Natland, sidsna@oslomet.no, tlf: 99352737

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Erlinda Shishani, erlindashishani@hotmail.com, tlf: 94808900

Prosjektperiode

02.11.2020 - 20.12.2021

Status

23.08.2021 - Vurdert

Vurdering (3)

23.08.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert etter 16.08.2021

Vi har nå registrert 20.12.2021 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger. De registrerte er informert om forlengelsen.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

09.07.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 21.06.2021

Vi har nå registrert 16.08.2021 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger. Vi gjør oppmerksom på at ytterligere forlengelse ikke kan påregnes uten at utvalget informeres om forlengelsen.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

26.11.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 26.11.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om etnisitet og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7,

ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)